

EL PROBLEMA DE L'HABITATGE. CÀRITAS DIOCESANA DE VIC.

Joan Costa

Hi han col.laborat:

Montse Rusinés Bayó (Càritas Diocesana)
Marta Marquine Arcos (Interparroquial Vic)
Montse Genesià Codinach
Dolors Serra Riba (Interparroq. Manresa)
Josefina Dalmau Ribalta (Interp. Igualada)
* Marta Terricabras Amblàs (Ha fet tot el
treball d'informàtica)

FUNDACIÓ JAUME BOFILL
Barcelona, octubre de 1993

ÍNDIX

	Pàg.
I. INTRODUCCIÓ	4
1. Marc de l'estudi	4
2. Pretensions i objectius de l'estudi	5
3. Com hem procedit i com hem estructurat l'estudi	6
II. EL PROBLEMA DE L'HABITATGE	7
1. Els preus de l'habitatge	7
2. Quina és l'estructura de la demanda	9
3. La política d'habitatge i el seu significat	10
III. APROXIMACIÓ A L'ÀREA CONCRETA DE L'ESTUDI	14
1. Introducció	14
2. El ressò del problema	16
2.1. La necessitat d'habitatges socials	16
2.2. Els problemes estructurals (aluminosi)	19
2.3. La rehabilitació d'habitatges	21
3. Com és vist el problema	25
3.1. Entre "el desig, la impotència i l'amagar el cap sota l'ala"	25
3.2. Els problemes hi són	27

4. La realitat d'un col·lectiu molt concret	35
4.1. Una realitat del 1992	36
4.2. Característiques d'aquest col·lectiu	37
4.3. L'habitatge	43
IV. ELS TRES MÉS SIGNIFICATIUS DE LES TRES COMARQUES ESTUDIADAES	50
4.1. Les característiques del col·lectiu	50
4.2. L'habitatge	52
V. REFLEXIONS A NIVELL DE CONCLUSIONS	57

I. INTRODUCCIÓ

1. Marc de l'estudi

És del tot necessari situar el marc de l'estudi. Avui dia el problema de l'habitatge, és un fet "generalitzat" i que afecta a molts i diferents nivells de la població. Per altra part, d'un temps ençà, els articles i estudis referents a la problemàtica de l'habitatge s'han multiplicat. Aquests estudis o informes, normalment, tenen el seu centre d'interès en les oscil·lacions del mercat de l'habitatge, l'oferta de sòl, la situació dels habitatges de promoció social, els problemes de construcció... etc.

El present estudi, sense oblidar aquest context general de la situació de l'habitatge, s'emmarca dins uns límits molt concrets i definits. Per una part, cal situar-lo en la problemàtica d'un col·lectiu molt determinat: els usuaris de Càritas Diocesana de Vic. Aquest col·lectiu el podríem definir com "una petita mostra", d'un col·lectiu més gran i que possiblement pateix els mateixos problemes referents a l'habitatge, i que normalment passen desapercebuts "en els grans informes i estudis que es fan sobre el tema". Per altra part, l'estudi queda molt delimitat en un territori concret, el Bisbat de Vic, que comprèn les comarques de l'Anoia, Bages, Osona i Ripollès i alguns municipis d'altres comarques com el Vallès Oriental, el Vallès Occidental, la Selva i el Berguedà. Aquests límits geogràfics que centren l'estudi, poden apropar-nos a una nova dimensió d'un problema que normalment només el localitzem en les grans àrees urbanes i en determinats barris de les grans ciutats.

Aquest és el marc concret en el que cal situar el present estudi. Serà com una petita monografia d'una àrea concreta i tenint com a base un col·lectiu molt concret; però moltes vegades són aquestes monografies que donen l'autèntica dimensió d'un problema en la seva vessant humana. Quan problemes que toquen a la persona molt de prop, es queden en grans xifres i tota la reflexió que s'hi fa és a partir d'aquestes consideracions globals, hi ha el perill de quedar-nos en un terreny, que només és entenedor i accessible pels que, podríem dir-ne, són entesos en la matèria. Cal tenir en compte també que, aquesta situació de l'habitatge afecta a molts nivells de la població. Tant els preus de lloguer com els de compra són, moltes vegades, prohibitius per persones situades a "un nivell normal"; però com en moltes altres qüestions, hi ha uns sectors de població, els més pobres i marginats, per als quals no solament els preus els són prohibitius, sinó que ja no compten per res quan es planteja el problema de l'habitatge. Aquests, també són persones i tenen dret a un habitatge digne com tothom.

El marc del nostre estudi ve delimitat per aquestes línies exposades anteriorment. És a partir d'aquest marc que podem saber no solament per on es mou l'estudi sinó també què se'n pot esperar.

Els orígens o les motivacions que l'han provocat, són senzillament la constatació diària que molts dels usuaris que passen per Càritas plantegen aquesta situació. Moltes vegades ni la plantegen, ja que el que necessiten són diners per menjar, però la persona professional encarregada del cas, no solament detecta el problema sinó que constata la ineficàcia del seu treball quan aquest problema de l'habitatge queda sense resoldre.

Tot això, i més fets concrets que s'han donat, com és l'esfondrament d'edificis (la majoria habitats per persones amb pocs recursos), han motivat a Càritas per portar a terme l'estudi.

2. Pretensions i objectius de l'estudi

L'estudi no pretén "donar les solucions". Càritas és sobradament conscient de quins són els seus límits i fins on pot arribar. Això no priva que el contacte diari amb la realitat més marginada li doni un coneixement de la mateixa que estranyament poden tenir altres institucions, principalment les de l'Administració. Aquesta, moltes vegades, es limita a la dinàmica d'uns "Serveis Socials normalitzats", que en definitiva vol dir que es limita a la burocràcia administrativa i per gent més o menys normalitzada. Això fa que moltes vegades se'ls escapi una part important de la realitat, precisament la més dura i marginada.

Aquí hi ha la base dels objectius que pretén l'estudi. Per una part, posar damunt la taula "un problema amagat", no tant pel problema en si mateix sinó per les característiques del col·lectiu que el pateix, i, per altra part, sensibilitzar i mentalitzar als polítics i a les Administracions més properes, Ajuntaments, Consell Comarcal... etc. de cara a una situació que, tot i tenir-la molt a prop, pot passar desapercibuda.

A nivell intern de Càritas, és també important tenir sistematitzada, ordenada i analitzada tota una informació de primera mà, que pot aportar elements dinamitzadors i estructuradors de tota la tasca que es porta a terme. Les urgències del treball quotidià, més d'una vegada, priven d'una planificació del treball més integradora.

Aquests són els objectius que orienten l'estudi. Cal també tenir en compte que l'estudi pot aportar elements útils perquè, des de diferents angles i situacions, es puguin desvetllar actuacions de cara a pal·liar el problema, sense pretendre que aquestes siguin la solució total. Hom té la impressió que la nostra societat necessita "problemes", però aquests sempre els han de patir les mateixes persones.

3. Com hem procedit i com hem estructurat l'estudi

Els plantejaments fets en els apartats precedents poden orientar sobre la metodologia seguida en l'estudi. La nostra pretensió és posar damunt la taula una problemàtica concreta, la de l'habitatge, detectada en un col·lectiu molt concret, els usuaris de Càritas.

Per aquest motiu, la primera font d'informació són els expedients de Càritas Diocesana de Vic. Un dels aspectes que es contempla en la recollida d'informació referent als usuaris, és la situació de l'habitatge. Per altra part, durant l'any 1992 i amb motiu del present estudi, a algunes de les persones que, per la causa que fos, demanaven l'ajuda de Càritas se'ls preguntava, a través d'una fitxa-enquesta, sobre la situació i problemes de l'habitatge. Tota aquesta informació, ordenada i estructurada de manera raonable i coherent, és la base de les dades que ens permet mesurar el dimensionat del problema, les característiques de les famílies o persones que el pateixen i fins a quin punt aquest problema té un pes important en el context i medi geogràfic que conformen el marc de l'estudi.

Paral·lelament, i com a marc complementari del que constitueix el nus de l'anàlisi, hem cregut oportú portar a terme un treball de camp per detectar com aquest problema era vist i viscut des de diferents instàncies organitzatives. Hem procurat que el ventall fos el suficientment ample per abraçar el màxim d'estaments socials. Hem tingut en compte des de les Administracions Municipals, fins a Tècnics i Professionals, passant per persones vinculades a institucions de l'Església.

No hi ha dubte que cada una de les diferents institucions veu i viu el problema des d'una òptica diferent i la valora des de diferents paràmetres. Precisament aquest pluralisme ens pot ajudar a situar d'una manera més objectiva la problemàtica que és l'objecte del nostre estudi.

La tècnica que hem cregut més apropiada ha estat la de l'entrevista, ja que aquesta ens permetia entrar més en la dimensió qualitativa d'unes dades quantitatives.

A partir del procés metodològic explicat, hem estructurat l'estudi en base els següents eixos:

- Marc global del problema de l'habitatge
- Aproximació a l'àrea concreta de l'estudi
- Les dades de Càritas
- Reflexions a nivell de conclusions.

II. EL PROBLEMA DE L'HABITATGE

No es tracta de demostrar que avui en dia, el tenir o buscar un habitatge constitueix un autèntic problema. Ho sabem, ja sigui per experiència pròpia, ja sigui per l'experiència dels altres. Segurament que alguna cosa s'escapa d'aquesta problemàtica, ja que és el poder adquisitiu que permet entrar i jugar plenament en la dinàmica del mercat, i escollir el producte que més li agradi sigui al preu que sigui.

El fet és que la Constitució de l'Estat Espanyol reconeix com dret de la persona: "tenir un habitatge digne". Però quan aquest dret ha entrat a formar part de la dinàmica del mercat, desapareix com a tal dret i és un producte més, subjecte a les lleis que marquen la dinàmica dels preus d'aquest producte.

És per aquest motiu que hem cregut important dibuixar mínimament els trets més rellevants d'aquesta problemàtica a fi de poder-hi resituar el col·lectiu concret del nostre estudi.

1. Els preus de l'habitatge

Fa temps que l'habitatge és un producte de mercat i amb una oferta prou diversificada que li permet arribar a molts clients. Durant molts anys, aquest mercat de l'habitatge ha tingut un contrapès amb totes les promocions socials d'habitatges i dels habitatges de Protecció Oficial.

L'any 1987, s'obre un període que durarà fins el 1990, en el qual els preus de l'habitatge es disparen, i això incideix fortament en la producció d'habitatges socials. En el 1986, els habitatges de P.O. representaven a Catalunya el 51'4% del total d'habitatges acabats. En el 1991, aquest índex cal situar-lo en el 5'7%.

La primera pregunta que cal plantejar-se és, quantes famílies amb necessitat d'habitatge es varen deixar d'atendre?.

Els habitatges de P.O. inicien la seva davallada en el 1987, inici de l'expansió dels preus del mercat, i el seu límit històric es dona l'any 1991 amb només 1.945 habitatges de P.O. acabats. És evident que l'increment dels preus fa desaparèixer la política de l'habitatge social. Com a punt de referència cal tenir en compte que a Barcelona-ciutat aquest increment dels preus en el període 1987-90 arriba al 302%.

Els promotors d'habitatge social, enfront a la diferència substancial entre els preus màxims de renda de l'habitatge social i els preus del mercat, deixen d'acollir-se a la P.O. i es dirigeixen directament al mercat lliure.

Aquest és el panorama que presentava el mercat i els preus de l'habitatge en els darrers anys. Davant d'aquesta situació caldria preguntar-se i considerar les necessitats respecte a l'habitatge que s'han acumulat a Catalunya en tot aquest espai de temps, tenint en compte que es tracta d'una qüestió que sempre ha exigut esforços econòmics a tothom qui ha tingut d'afrontar el tema de l'habitatge.

Tota aquesta situació de desequilibri i expansió dels preus, ha vingut provocada per nombrosos factors econòmics i socials, sense tenir en compte els factors pròpiament dits "de necessitat". Ens trobem amb uns preus sols assequibles pels segments de població amb nivells de renda alta. La promoció pública i la protecció oficial són les úniques que es situen en més consonància amb les rendes de la majoria dels demandants d'habitatge, però, és evident i palpable no solament la insuficiència sinó també la quasi inexistència d'oferta en aquest sector.

L'habitatge de lloguer va tenir també un mercat notable fins a finals de la dècada dels anys 60. A partir d'aquests moments ha estat cada vegada més insignificant, arribant a la cota d'un 29% d'habitatges en règim de lloguer en els anys 90. Es tracta, generalment, d'habitatges antics i, la majoria de vegades, de deficient conservació. Generalment, molts d'aquests habitatges estan situats en àrees on hi trobem greus problemes de naturalesa urbanística: necessitat de rehabilitació i remodelació, com són els cascs antics de moltes ciutats grans, mitjanes o petites de Catalunya.

La nova Llei d'Arrendaments Urbans, que marca un límit mínim de 4 anys de contracte, intenta incentivar una política que trenqui amb la visió única de la casa en propietat. Però és molt possible que els factors especulatius que imperen en el mercat de l'habitatge es traslladin també al règim de lloguers. La nova llei sols limita els increments al període de durada del contracte. Cada renovació és possible que capitalitzi els moviments a l'alça que s'han produït durant el temps del contracte de lloguer.

Cal que considerem també els preus dels habitatges de segona mà. D'entrada, podríem pensar amb la possibilitat que els preus d'aquests habitatges tinguessin un comportament diferent, menys expansiu. Però aquesta impressió es veu desmentida pel curs que han seguit els preus dels habitatges de segona mà a partir del 1987. Si en els de nova construcció el metre quadrat edificat ha experimentat un increment del 302%, en els habitatges de segona mà aquest increment ha estat del 338%.

Per comprovar tot el que hem dit anteriorment, només ens cal fullejar durant uns quants dies, tota la informació que surt en els diferents diaris i que fa referència a venda i lloguer dels habitatges. Tot el que anteriorment hem explicat ho podem trobar amb xifres i preus exactes.

2. Quina és l'estructura de la demanda

Normalment quan l'Administració determina la necessitat d'habitatges, les bases principals d'aquesta necessitat són les projeccions demogràfiques.

En el darrer Pla d'Habitatge 1992-95, aquestes varen ésser les bases principals que es varen contemplar:

- quines són les previsions d'habitants per la Catalunya del 1995?
- quin es preveu que serà el nivell mitja d'ocupació? (nombre de persones per habitatge)

La divisió entre aquestes dues dades dóna com a resultat el possible nombre d'habitatges que hauran d'existir en el 1995.

És evident que el Pla d'Habitatges, instrument essencial de la política de l'Administració en aquest camp, no s'estructura a partir de les necessitats reals existents avui en dia a Catalunya, ni tampoc del coneixement més qualitatiu de la composició i estructura del col·lectiu que té aquesta necessitat.

En el mateix Pla d'Habitatge es diu que, el mètode exposat no té en compte les necessitats d'habitatge generades per l'obsolescència del parc existent, és a dir, les necessitats de reposició. Aquest és un aspecte de gran importància en el període històric que estem vivint, ja que tot el que es va construir entre els anys 1950-1970 (anys de gran creixement econòmic i de fortes allaus immigratòries), presenta uns índexs forts d'envelliment prematur si tenim en compte les patologies estructurals (aluminosi) que pateixen.

Un coneixement de les necessitats reals i del col·lectiu que pateix aquestes necessitats, faria possible determinar una política més propera als requeriments socials.

Per altra part, quan es pensa en una política de construcció de nous habitatges, també s'haurien de tenir en compte altres indicadors. Un d'aquests, i molt important, és veure quins són els nivells de renda de les persones i famílies demandants. Segur que contemplar aquests indicadors comporta dificultats, però ajudaria molt a decidir quants habitatges cal construir en funció d'uns tipus de renda o uns altres. Això no hauria de suposar cap afectació de la qualitat de l'habitatge.

Caldria també disposar d'informació més directa sobre "la qualitat i quantitat" de persones que "precisen" d'habitatge, no només les persones que són possibles "compradors". Això cal remarcar-ho, ja que, normalment, el mercat sempre estarà en funció de les persones que volen i poden comprar. Famílies, persones que, tot i disposar

ja d'un habitatge, aspiren a un altre ja que disposen de diners, negres o no, per invertir en la compra de la vivenda.

En aquest sentit, pensem que el present estudi de Càritas Diocesana de Vic pot ajudar, de manera molt puntual, a veure un petit sector de població que forma part d'aquesta estructura de la demanda d'habitatge, i que normalment no és contemplat en els indicadors que es fan servir per l'elaboració de Plans d'Habitatge.

En el context de l'intent d'estructurar la demanda d'habitatge des d'una perspectiva més social, s'hauria de contemplar el col·lectiu jove que vol emancipar-se i no pot perquè no té opció en el mercat d'habitatge. Malgrat que sigui minoritari, cal pensar també en els col·lectius d'immigrants, que viuen en la més absoluta marginalitat (en les comarques del Bisbat en tenim exemples clars i rotunds).

Tots aquests grups haurien de tenir cabuda en el marc de la política d'habitatge. Però, perquè això sigui així, s'haurien de contemplar altres indicadors "més socials" a l'hora de fer les previsions que marquen la política dels propers anys.

3. La política d'habitatge i el seu significat

Al començament del capítol parlàvem de "l'habitatge com un dret humà social reconegut per la Constitució", però a la vegada cal contemplar que l'habitatge és, per moltes persones o famílies, la major inversió econòmica que fan en la seva vida. Posats en aquesta dinàmica caldria preguntar-nos quantes persones o famílies (usuaris de Càritas) hi ha que no poden, ni podran, fer aquesta inversió.

La majoria de famílies o persones afronten el pagament de l'habitatge a través de l'endeutament financer, en forma de préstec hipotecari; de tal manera que, les condicions que estableix el mercat monetari condicionen la capacitat d'accés de les famílies a l'habitatge. La decisió d'adquirir un habitatge es fonamenta no tan sols en la situació de solvència actual, sinó també en la previsió que les persones o famílies tenen d'aquesta solvència a mig i llarg termini. Comprar un habitatge comporta accedir a la compra de diner-préstec-hipotecari amb tot el que això suposa de cara al futur.

Tenint en compte tot això, podem veure com en la política d'habitatge s'hi barreja una mica tot: la micro-economia i la macro-economia. La política d'habitatge està vinculada i depèn dels camins que segueix la política econòmica en el seu conjunt i de la intervenció que en la mateixa tenen els diferents agents, però la definició concreta d'aquesta política s'ha de buscar a través d'aspectes puntuals com són la solvència i situació laboral de les economies domèstiques... que en definitiva són les que et permeten l'accés als préstecs hipotecaris. Què passa quan la situació

laboral és l'atur o el treball temporer i la solvència econòmica és inexistent?

En tot l'entramat de la política d'habitatge, cada un dels àmbits de l'Administració hi juga el seu paper, però amb competències diferents.

L'Administració Central de l'Estat és la que estableix les principals directrius en matèria d'habitatge. Aquestes directrius vénen donades, normalment, a través de la promulgació del que se'n diu "Plans plurianuals d'habitatge". És en aquests Plans on s'especifiquen les normatives de caràcter administratiu, on s'estableixen els tipus d'ajuts directes possibles i les condicions que es requereixen per accedir a tots aquests tipus d'ajuts.

Paulatinament s'hi ha anat incorporant la col.laboració de les Administracions Autonòmiques i Locals en l'el.laboració dels Plans.

El Govern de la Generalitat té com a competència la gestió del Pla, amb les formulacions complementaries, que a partir de l'establiment de subvencions amb càrrec al seu propi pressupost de despeses, cregui necessari donar a conèixer.

Ha de cuidar-se també de la gestió dels expedients de les promocions d'habitatge que pretenen acollir-se als avantatges econòmics del Pla.

A partir de la negociació amb l'Administració Central (en concret el Pla 1992-95), la Generalitat és qui fixa el nombre d'actuacions anuals a desenvolupar a Catalunya en cadascuna de les línies d'actuació que el Pla contempla.

La Generalitat té competència plena pel que fa a la promoció pública de sòl destinat a ús residencial i d'habitatges. Aquesta actuació la pot portar a terme ella mateixa, o bé a través de convenis amb els Ajuntaments. En el seu paquet de competències hi té incloses les obligacions que es deriven del manteniment del parc d'habitatges públics que la mateixa Generalitat administra.

Pel que fa referència a l'Administració Local, els Ajuntaments, de fet, sempre amb més o menys intensitat, han estat involucrats en la gestió de la promoció d'habitatges. De fet, és aquesta administració la que estableix on i com construir a partir de la competència municipal de la gestió urbanística.

La capacitat econòmica local no ha permès contemplar en els pressupostos actuacions significatives en matèria d'habitatge. En el darrer Pla 1992-95, es pretén que els municipis agilitzin la disponibilitat de sòl, i també que s'impliquin en el procés a partir del patrimoni municipal.

Segurament que una anàlisi més acurada, des de la perspectiva jurídica, ens especificaria amb més detall tots i cada un dels punts que hem apuntat i que toquen a les diferents Administracions. Però no és aquest el nostre objectiu. Volem únicament donar, a nivell global, un marc de referència de tota la qüestió de l'habitatge que ens permeti ubicar-hi, de manera molt concreta, el que constitueix el nucli central de l'estudi: els problemes d'habitatge detectats a partir del treball portat a terme per Càritas Diocesana de Vic.

Un dels punts claus que determina la política d'habitatges són els Plans plurianuals que s'estableixen per part de l'Administració.

El darrer d'aquests Plans, tal com anteriorment hem esmentat, és el que contempla l'espai temporal comprés entre el 1992 i 1995. L'experiència ens ha demostrat que a nivell de programes i plans l'Administració no queda mai curta, en té per tot i per a tots. El més difícil és que aquests plans es portin a terme i per altra part que aquests plans tinguin en compte els problemes dels col·lectius més necessitats. Ja hem vist com i en funció de quins varem s'estableix el nombre d'habitatges que es necessiten en els propers anys.

Com quedaran totes les perspectives que aquest Pla d'Habitatge 1992-95 té projectades davant l'empitjorament de la situació econòmica que viu el país i que, com de costum, perjudica principalment a uns sectors concrets de població?

Un element que juga molt fort, principalment en el que fa referència a la construcció d'habitatges protegits, és la repercusió que té el preu del sòl en el preu final dels habitatges. A Catalunya aquest és un element que té una forta incidència però caldria veure fins a quin punt una oferta indiscriminada de sòl influeix en el preu final del producte immobiliari.

En els darrers anys hem assistit a l'enfonsada de la promoció pública d'habitatges. Aquest fet és molt notori a Catalunya, que ocupa un dels darrers llocs en el nombre d'habitatges de promoció pública acabats.

Per altra part la pressió social de la demanda cada dia és més forta. La oferta que fa el mercat tradicional no està a l'abast de molts dels demandants, no solament els més marginals, sinó altres col·lectius, com poden ésser els joves que volen emancipar-se.

Darrerament sembla que van sortint "ofertes locals i puntuals", fruit d'experiències que es porten a terme en alguns municipis de Catalunya, i també cal fer esment del naixement del moviment cooperatiu en el si dels moviments sindicals, que malgrat que està encara en les basseroles, creiem que és qualitativament molt important, ja que pot arribar a sectors que mai poden somniyar en la

possibilitat d'entrar en la dinàmica normal del mercat de l'habitatge.

Tot plegat és un clar símptoma de l'absentisme d'una oferta d'habitatges per part de l'Administració, a famílies i persones de rendes menors i de pocs recursos econòmics.

Fins aquí, una visió breu i senzilla d'una problemàtica que pateix la nostra societat en general. És en aquest context que cal situar-hi la concreció del problema que plantegem i analitzem en el nostre estudi.

III. APROXIMACIÓ A L'ÀREA CONCRETA DE L'ESTUDI

1. Introducció

Anteriorment ja hem assenyalat que l'àrea geogràfica de l'estudi ens ve definida per tot el territori comprès dins els límits del Bisbat de Vic. L'any 1989 es va portar a terme un estudi, "Pobresa i marginació", en el qual s'analitzava de manera força acurada tota aquesta qüestió dels límits geogràfics del Bisbat i de l'estructura demogràfica de la seva població.

No repartirem ara les anàlisi que vàrem portar terme. Per una part, els límits geogràfics continuen sent els mateixos, i per altra part, el temps transcorregut no permet preveure grans transformacions en la dinàmica i estructura demogràfica de la població.

El que sí creiem important, és remarcar els trets més significatius que aquelles anàlisis apuntaven i que és necessari tenir present en aquest estudi.

Cal tenir present que 6 municipis, el 4'6% del total de municipis que comprèn el Bisbat, acumulen quasi el 50% de la població. Aquesta gran concentració de la població en pocs municipis, ens porta forçosament a una gran dispersió de l'altre 50% de la població.

L'estructura demogràfica de la població del Bisbat dóna una presència molt notable de persones de més de 50 anys. Uns nuclis molt concrets de població s'escapen d'aquesta tònica global del Bisbat: Sta. Margarida de Montbui, Vilanova del Camí i Sant Joan de Vilatorrada. A Manlleu i Torelló, que també es signifiquen per aquesta tendència, s'insinua ja clarament un estancament de la població en les edats joves.

Concretant una mica més aquestes grans línies generals en cada una de les comarques que formen el Bisbat, podem assenyalar els trets següents:

- OSONA. Vic, la capital de comarca acumula el 25% de tota la població de la comarca que està formada per 47 municipis. Els municipis de Manlleu, Torelló, Roda, Taradell, Centelles i Tona, juntament amb Vic, acumulen el 68% de tota la població de la comarca.

- RIPOLLÈS. La capital, Ripoll, acumula el 41% de tota la població de la comarca, que té 28 municipis que pertanyen al Bisbat de Vic. Sant Joan de les Abadesses i Campdevànol juntament amb la capital Ripoll acumulen el 69% de tota la població de la comarca.

- BAGES. Manresa, la capital de comarca, acumula el 52% de tota la població. Dels 29 municipis que pertanyen al Bisbat de Vic, Sant de Vilatorrada, Sallent, Sant Vicenç de Castellet junt amb Manresa, acumulen el 71% de tota la població de la comarca.

- ANOIA. Igualada, capital de comarca, acumula el 51% de tota la població. Dels 20 municipis de la comarca que pertanyen al Bisbat de Vic, Santa Margarida de Montbui, i Vilanova del Camí juntament amb la capital Igualada acumulen el 79% de tota la població.

A partir d'aquestes dades podem assenyalar uns trets que configuren el territori del Bisbat de Vic. Podem parlar d'unes connurbacions clares que en el transcurs del temps s'han anat perfilant fins arribar a la situació actual. Tota una altra història és preveure quin serà el seu futur. Unes connurbacions que no es poden desentendre de tot el procés d'industrialització i del fet immigratori que tot aquest procés va comportar.

Podríem dir que el territori que configura la Diòcesis de Vic ve marcada per tres característiques importants. Per una part, tota la gran zona rural formada principalment pel gran nombre de petits municipis disseminats en tot el llarg i ample del territori.

Al costat de tot això els nuclis urbans, que tenen com a eix la capital de cada comarca però que en el transcurs del temps han configurat les connurbacions abans esmentades.

Un altre element que no podem perdre de vista i que ha configurat una bona part del territori, és el procés d'industrialització majoritàriament ubicat en les diferents conques fluvials. Un dels aspectes que cal considerar en relació a tot el procés d'industrialització són els nuclis de les "Colònies" que podem trobar en les diferents zones en les quals s'hi han ubicat les indústries.

No hi ha dubte que tot el que fa referència a la dinàmica industrial de les diferents comarques està fortament marcada, d'un temps ençà, pels canvis i per la crisi actual. La incidència que aquesta situació pot tenir, i té, en la problemàtica de l'habitatge, és la que impera a tot arreu, ja que la crisi no és exclusiva d'aquesta zona en concret. Un aspecte, que sortirà en posteriors apartats, és el que fa referència a "les colònies" que les empreses varen edificar i en les que hi han viscut, o hi viuen, els treballadors de les diferents empreses.

Sense pretendre cap planteig analític, hem volgut assenyalar alguns dels trets i algunes de les característiques de la població i dels llocs on aquesta població s'ubica. Això ens pot ajudar a entendre més clarament tot el que darrerament anirem analitzant.

Cal tenir present que fer un estudi en profunditat de la problemàtica de l'habitatge en tot aquest medi i en aquest context

demanaria un enfocament totalment diferent. L'eix del nostre estudi és la problemàtica d'habitatge que Càritas Diocesana de Vic ha detectat a partir de l'atenció als seus usuaris. Realment és tracta d'una problemàtica real i concreta i que deu ésser comú a moltes persones que no han recorregut a Càritas. Era necessari situar el marc en el que aquesta problemàtica es dona. Possiblement els casos que analitzarem no ompliran tot el ventall de problemes que es deuen donar, però serà una aproximació real.

2. El ressò del problema

Els problemes socials tenen les seves modes. No sempre trobem a primera plana dels mitjans d'informació els mateixos problemes. Depèn del que pot ser realment notícia en un moment determinat. Això no vol dir que els problemes s'hagin solucionat; senzillament que ja ens hi hem acostumat i han deixat d'ésser notícia.

No és la nostra intenció valorar si la premsa comarcal de l'àrea del Bisbat de Vic ha estat prou amatent en posar a primera plana el problema de l'habitatge; no és aquesta la qüestió. El que sí volem analitzar mínimament és, "quins són els aspectes concrets referents al problema de l'habitatge", que en el transcurs de l'any 1992 han estat notícia en els mitjans de comunicació comarcal, en concret, en "El 9 Nou" i "Regió 7", i més puntualment La Marxa.

2.1. La necessitat d'habitatges socials

En "El 9 Nou" de divendres 17 de gener del 1992, en la secció "El reportatge", es tractava el tema del dèficit d'habitatges socials.

El reportatge anava encapçalat amb el títol següent: "EN TOT OSONA I EL RIPOLLÈS NOMÉS ES FAN VUIT CASES DE PROMOCIÓ PÚBLICA"

Situava el reportatge en el context de tot Catalunya, fent esment que dels 2.442 habitatges de protecció oficial o promoció pública que a Catalunya es feien en aquells moments, o que estaven a punt de començar-se, només 8 es feien a Osona i el Ripollès, que representava el 0'33% del total.

Les 8 cases que en aquells moments s'estaven construint a Osona, era en el municipi de Malla. Cal tenir present que aquesta va ser una actuació conflictiva, que en més d'una ocasió se'n va parlar en la premsa comarcal.

Segons explica "El 9 Nou", aquest dèficit es pot atribuir a dues causes. Diu textualment "El 9 Nou":

"Per una banda, a la desídia de molts ajuntaments que no es preocupen de disposar de sòl qualificat i, si en tenen, no fan totes les gestions necessàries perquè l'Administració catalana hi

actuï. Per altra banda, a les exigències de l'Incasol a l'hora d'acceptar un terreny, ja que busca en excés la rendabilitat econòmica de la possible actuació a fer, tal com es queixen els ajuntaments. A finals d'any, però, l'Incasol no pot presentar números vermells en la seva gestió".

Segons l'informe de "El 9 Nou", en aquells moments, només 5 pobles d'Osona i el Ripollès s'havien posat en contacte amb la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge per oferir terrenys qualificats on es poguessin construir habitatges socials. La preocupació dels alcaldes d'aquests municipis eren els joves, i ells eren els principals destinataris dels habitatges.

Aquests cinc municipis eren Camprodon, Campdevànol, Ribes de Fresser, Torelló i Ripoll.

Cal remarcar l'experiència de Sant Pere de Torelló on, a partir d'una iniciativa estrictament municipal, s'estaven construint 16 habitatges amb uns avantatges semblants als de protecció pública. En aquells moments, gener del 1992, el consistori de Sant Pere de Torelló tenia previst construir 20 habitatges més de les mateixes característiques.

El darrer municipi d'Osona i El Ripollès que va fer habitatges de Protecció Oficial promoguts per Incasol va ser Ripoll. En el 1991 60 famílies, de les 100 que ho havien demanat, varen poder instal·lar-se en aquests pisos d'un cost entre 4,5 i 5,3 milions.

En el reportatge també es fa esment de les dificultats, que un sector de la societat té per accedir, o per ser comprador d'aquests habitatges socials, malgrat les seves avantatges econòmiques. Es tracta del sector dels marginats. És per aquest motiu, que Càritas va posar en marxa la fundació Foment de l'Habitatge Social, amb l'intent d'ajudar a les persones en procés d'integració social. Les accions d'aquesta fundació són principalment la compra, rehabilitació i lloguer d'immobles i la cessió de l'ús dels pisos, temporalment o indefinidament, als beneficiaris a uns preus assequibles a les seves possibilitats econòmiques.

El dia 25 de desembre del 1991, el Regió 7 feia també un reportatge amb el títol: "400 FAMÍLIES DE MANRESA BUSQUEN PISOS DE PROMOCIÓ PÚBLICA".

Mentrestant a Manresa, en aquells moments i segons el regidor d'Habitatge i Rehabilitació, hi havien més de 300 pisos per llogar i per vendre. L'Ajuntament havia rebut més de 400 peticions per accedir a un pis de promoció pública de segona mà. Degut a les condicions econòmiques d'aquests pisos, és molt difícil que es buidïn, i molts dels seus inquilins ja s'han convertit en propietaris.

Aquesta demanda ve donada perquè hi ha molta gent que no pot accedir als preus del lloguer dels habitatges que hi ha a Manresa. També molta gent que viu en habitatges normals ha presentat els papers per aconseguir un pis més barat.

Per altra part, és molt difícil, com anteriorment ja hem dit, que es buidi un pis de promoció pública. Hi ha d'haver un cúmul de casualitats que estranyament es donen, com per exemple que els actuals inquilins marxin lluny de Manresa per motius de treball. Aquesta és la manera més fàcil perquè ADIGSA pugui recuperar el pis i adjudicar-lo a una altra família a partir dels varems ja establerts.

"El 9 Nou" del divendres 10 d'abril, publica un article a partir d'un estudi realitzat pel Col·legi d'Aparelladors i que fa referència al fort descens de la construcció de nous habitatges a la ciutat de Vic. Si fem esment d'aquest reportatge, és senzillament perquè apunta unes situacions que poden ajudar a comprendre, encara que sigui indirectament, la qüestió que estem tractant. Una de les causes principals que s'apunten és que: "A VIC, POC SÒL I CAR"

Segons es desprèn de l'estudi, a Vic hi ha poc sòl per escollir i això l'ha encarit moltíssim. Per altra part, aquest sòl està en mans de pocs propietaris que no semblen disposats ni a vendre ni a construir.

El que sí hi ha, en canvi, és molta oferta de pisos nous -els que es varen construir durant el "boom" anterior- però a uns preus caríssims. Això no ha significat una baixada dels preus, com seria de suposar.

Això ha provocat que molta gent de la ciutat de Vic que busca un habitatge o el terreny per construir-lo, marxi a altres pobles de la comarca on troba el terreny més barat. Segons comenta l'articulista, comprar un pis nou al centre de Vic pot costar unes 200.000 ptes./m², el mateix preu que es paga a la Vila Olímpica de Barcelona. Als voltants de Vic i a la majoria de pobles de la comarca es pot trobar un pis nou pagant unes 100.000 ptes./m₂. (Es un reportatge del mes d'abril de 1992).

El periòdic, "La Marxa de Catalunya" del dia 2 de juliol de 1993, fa un reportatge que encapçala amb el títol: "MÉS D'UN CENTENAR DE PETICIONS OPTEN A TRENTA NOU VIVENDES SOCIALS DE TORELLÓ".

En els inicis de l'any 1992, l'Ajuntament de Torelló ("El 9 Nou", gener de 1992), es va plantejar la possibilitat d'impulsar la construcció d'habitatges de promoció pública sense afany de lucre.

Amb aquesta intenció va signar un conveni amb la Fundació Família i Benestar Social, en el qual es preveu la cessió per part de l'Ajuntament d'un solar situat a la zona anomenada La Cabanya, on

s'hi construïran 39 habitatges, dels quals 3 seran adaptats per a disminuïts físics.

La superfície útil de cada habitatge no superarà els 70 m² i el cost aproximat serà entre 4.600.000 i 5.800.000 ptes.

En aquest mateix reportatge, el diari "La Marxa", fa esment del projecte de 36 habitatges a Sant Hipòlit. Aquesta promoció és fruit d'un acord entre l'Ajuntament de Sant Hipòlit i la societat PROLHASA, que pertany a la Diputació de Barcelona. Les vivendes serien de protecció oficial per tal de gaudir de les ajudes econòmiques previstes per aquests habitatges.

També es fa esment dels contactes que l'Ajuntament de Manlleu havia iniciat amb la Fundació Família i Benestar Social, per tal d'estudiar la possibilitat de poder ofertar vivendes socials als manlleuencs.

Caldria veure quina és la situació actual de tots aquests projectes, que alguns municipis pensaven portar a terme. Tots sabem que les Administracions Públiques saben elaborar i presentar projectes que poden ser molt engrescadors, però costa molt que aquests projectes arribin a ser realitat. Tota la informació recollida fa referència solament a tres comarques; Osona, Ripollès i Bages. En la premsa de la comarca de l'Anoia, no em trobat notícies destacables que facin referència a la temàtica, però, per altres fonts, ens consta que a Igualada s'han construït 25 habitatges en terrenys cedits per l'Ajuntament i portats a terme per la Fundació Família i Benestar. El cost d'un d'aquests habitatges era de 5 milions. És per aquest motiu que no hi ha cap notícia que faci referència a la comarca, en la qual, sens cap mena de dubte, la problemàtica hi és present, com podrem constatar posteriorment.

2.2. Els problemes estructurals (aluminosi)

Aquest ha estat el gran "boom" que darrerament s'ha afegit, i ha agreujat, la problemàtica referent a l'habitatge. Una problemàtica que, com moltes d'altres, mai es planteja clarament i públicament la seva gravetat. A més, és una qüestió que afecta les construccions d'una època determinada, i que coincideix amb el gran "boom" de la construcció dels habitatges de promoció i protecció social. És l'època en la qual neixen les grans zones perifèriques de les grans ciutats, però les promocions d'habitatges de la dècada dels 60 no són exclusius de les àrees urbanes. A molts llocs de Catalunya ens podem trobar petits o grans polígons construïts durant aquella època. Són habitatges de promoció o protecció social.

D'aquesta problemàtica també en trobem uns exemples concrets en l'àrea de la Diòcesi de Vic. Els exemples que donem no tenen cap

pretensió d'ésser exclusius, són senzillament una mostra del que pot passar en molts altres indrets del Bages, de l'Anoia o del Ripollès.

En "El 9 Nou" de divendres 19 de juny de 1992, hi ha una notícia que porta l'encapçalament següent: "DETECTEN ALUMINOSI EN UN BLOC DEL BARRI DE L'ESTACIÓ DE CAMPDEVÀNOL".

El fet de descobrir la presència d'aquest material en un dels blocs, ha fet sospitar que també n'hi pot haver en tots els altres, que es van aixecar més o menys a la mateixa època. Cal tenir present que als nous blocs que formen el barri de l'Estació de Campdevànol hi viu aproximadament el 30% dels habitants del poble.

Al costat d'aquesta notícia n'hi ha una altra que fa referència a una "Exposició a Vic sobre les solucions a l'aluminosi". És molt possible que aquesta exposició, organitzada conjuntament entre el Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics i la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, respongui ja, a la possible presència d'aquesta problemàtica en diferents llocs de la comarca.

En el mateix diari del dia 3 de juliol de 1992, trobem la notícia de "Detectació d'aluminosi en una casa de Sant Hipòlit". Es tracta d'una casa en concret de Sant Hipòlit de Voltregà. El fet que es tracti d'una casa puntual no descarta la possibilitat que pugui haver més cases amb bigues d'aluminosi a Sant Hipòlit de Voltregà.

En "El 9 Nou" de divendres 10 de juliol de 1992, trobem la notícia: "PREOCUPACIÓ A CAMPDEVÀNOL PEL FET QUE HI HAGI MÉS PISOS AMB ALUMINOSI".

Aquesta preocupació és la que provocava una actitud negativa als veïns del barri de "l'Estació de Campdevànol", a l'hora que se'ls demanava permís per treure mostres de les bigues de l'edifici. Aquesta negativa venia motivada per la possible devaluació de l'immoble. Un cas concret: un propietari tenia emparaulada la venda del seu pis i el fet de la possible presència d'aluminosi va desfer la venda.

Això va provocar una reacció per part dels veïns que acusaven l'Ajuntament d'haver-los causat un greu problema econòmic i moral. Els veïns deien que si l'Ajuntament tenia les proves de la presència d'aluminosi "les havia d'haver guardat i actuar d'una altra manera", però no especificaven quina hagués hagut d'ésser aquesta manera d'actuar.

Per altra part l'Ajuntament està segur d'haver actuat correctament, tot afirmant per boca del seu alcalde que "l'aluminosi no desapareixerà amagant el cap sota l'ala".

En "El 9 Nou" de divendres 15 de gener de 1993, trobem la notícia que confirma amb dades concretes la presència d'aluminosi al barri

de l'Estació de Campdevànol: "VUIT DELS NOU BLOCS DE PISOS D'UN BARRI DE CAMPDEVÀNOL PATEIXEN ALUMINOSI".

Segons els tècnics, reparar les parts afectades dels 180 pisos costarà més de 200 milions de pessetes. Per altra part, amb aquestes dades, Campdevànol apareix com una de les poblacions de Catalunya amb més aluminosi i converteix el Ripollès amb la vuitena comarca amb més aluminosi. La presència d'aluminosi en el novè bloc no s'ha pogut comprovar, perquè els propietaris no van deixar entrar els tècnics, però molt probablement també pateixen aquesta anomalia.

Una part dels veïns mostra rebuig per fer les reparacions aconsellades pels tècnics, però no tenien en compte que s'hi jugaven la cèdula d'habitabilitat en la propera revisió de l'habitatge.

En el diari "Regió 7" del 6 de juny de 1992: "A Manresa s'inaugura la mostra de Solucions pels Sostres amb Biguetes Aluminoses". Sense especificar en quins llocs de la ciutat hi ha el problema. El mateix alcalde va qualificar l'aluminosi de problema greu que "no cal desorbitar-lo, perquè hi ha solucions, malgrat que genera situacions dramàtiques".

2.3. La rehabilitació d'habitatges

És aquesta una problemàtica que afecta primordialment els cascs antics de les ciutats. Però no podem oblidar que molts dels barris nascuts en les dècades dels 50-60 i 70 han necessitat, o necessiten, un procés de rehabilitació per evitar que s'arribi a situacions de degradació que converteixen l'habitatge en inhabitable.

En aquesta problemàtica de la rehabilitació se'ns escapa en aquest estudi tot el món rural. No totes les cases de pagès deuen ser "les masies boniques i envejables" que es veuen. Segurament que són més abundants les cases velles i mal equipades, amb necessitat d'una rehabilitació i d'un mínim d'infraestructura que les faci habitables.

En el diari "Regió 7" del 5 de novembre de 1991 hi ha una crònica sobre la situació del barri antic de Manresa. El títol és: "EL BARRI VELL DE MANRESA NECESSITA CIRURGIA DE XOC, SEGONS ELS TÈCNICS"

El fet que fonamenten aquesta crònica eren la caiguda d'un edifici de tres plantes del carrer Sant Francesc. Uns mesos abans havien hagut d'ésser desallotjats amb presses diversos habitatges del carrer Barreres i del carrer Sta. Llúcia. Aquests desallotjaments eren provocats per l'imminent perill de ruïna d'aquests edificis.

Mentrestant s'han donat casos de despreniments en el mateix casc antic, sense que tinguessin conseqüències tant importants.

Segons els membres de la junta de la delegació del Col·legi d'Arquitectes de Manresa, era realment pronosticable "que s'ha acabat la vida útil del nucli antic, considerant aquest nucli com un conjunt d'edificis".

En un altre ordre de coses, aquests tècnics afirmaven que la rehabilitació del barri antic comporta problemes de gestió molt importants, com el reallotjament de la gent que viu en edificis que, per les seves característiques, són pràcticament inhabitables. En aquest aspecte assenyalaven la poca consciència de la gent: "els edificis són bens de consum no eterns, i per tant s'acaben algun dia".

Aquesta situació demanava una embranzida seriosa i una sensibilització per part dels polítics. En el cas que l'Administració no assumeixi el seu paper, poca cosa es farà.

El dia 23 de novembre, el mateix diari portava una nota que deia: "L'AJUNTAMENT PREVEU AGILITZAR TOT EL PROCÉS DE REHABILITACIÓ".

Aquesta agilització es centrava en el funcionament, a partir de 5 o 6 mesos, de la Societat Anònima de Rehabilitació, que gestionaria tot el procés de remodelació dels casc antic.

El dia 18 de desembre "Regió 7" anunciava que: "DIVUIT PISOS NOUS POSEN EN MARXA L'ENGRANATGE DE LA REHABILITACIÓ".

No es tractava d'una obra ja feta, sinó de l'inici de les obres de construcció de 18 pisos nous al carrer del Joc de la Pilota, a partir del mes de gener del 1992. Aquests pisos els farà una empresa manresana, la Cots i Moret.

Una part d'aquests nous habitatges eren destinats a l'allotjament d'un grup de famílies que vivien al carrer Serrarols: una zona que també s'havia d'enderrocar per obrir-hi espais i continuar la rehabilitació del barri vell.

El dia 7 de febrer, el "Regió 7" donava la notícia que la Generalitat de Catalunya estava disposada a finançar actuacions urbanístiques al barri antic, per un valor de 100 milions de pessetes. El tipus concret d'obra encara s'havia de determinar, però aniria lligat a la millora general de les zones més antigues de la ciutat. No tenien cap relació directa amb el procés de rehabilitació d'habitatges que s'havia d'encetar.

De fet els divuit nous pisos anunciats que s'havien de construir al carrer del Joc de la Pilota encara no s'havien començat.

Tot aquest assumpte de la rehabilitació del casc antic de Manresa, torna a ser notícia en el "Regió 7" el 18 de març de 1993: "MANRESA JA SAP PER ON HA DE COMENÇAR LA REHABILITACIÓ DEL SEU NUCLI ANTIC".

Aquesta decisió té lloc després que les regidories d'Urbanisme i Benestar Social hagin desenvolupat un treball de camp per tal d'analitzar la situació dels edificis i la tipologia de la gent que viu en el nucli antic. En l'estudi s'ha tingut present la necessitat de conèixer la situació social de la gent que viu en aquest sector de ciutat i el nivell del seu poder adquisitiu entre d'altres indicadors.

En "El Nou 9" del dia 19 de juny de 1992, es dóna la notícia que: "CÀRITAS DE VIC FA REPARACIONS A LES VIVENDES DE LES FAMÍLIES NECESSITADES".

Segons es desprèn de la notícia, és un programa endegat de comú acord entre Càritas Interparroquial i l'Ajuntament de Vic. Aquest programa de rehabilitació d'habitatges té per objectiu ajudar a les persones més necessitades a "viure una mica més bé dins de casa seva".

Es tracta d'habitatges de lloguer. Un dels principals problemes que es pot presentar, són els mateixos propietaris dels habitatges, que no tenen cap interès a arreglar-los.

El programa havia de començar a aplicar-se en aquelles situacions de més necessitat i, una de les condicions exigides, és que les persones hàbils que se'n beneficiïn participin en les tasques de rehabilitació.

Cada una de les entitats que participen en el programa hi farà la seva aportació específica. L'Ajuntament de Vic hi aportarà la mà d'obra a través dels alumnes de l'Escola Taller o accedint a algun programa de l'INEM. Càritas, per la seva banda, es farà càrrec dels materials que requereixi cada obra.

Per tal de cobrir totes les despeses que aquest programa comportarà, Càritas Interparroquial de Vic va iniciar una campanya per captar col.laboradors econòmics. Això permetria saber més exactament de quina quantitat podria disposar anualment.

Dins d'aquest camp de la rehabilitació, cal tenir present a més dels cascals antics de les ciutats, els barris que varen néixer en les dècades dels anys 50-60-i 70, els polígons de l'Obra Sindical de l'Hogar, que han passat a ADIGSA, i altres polígons que per la seva ubicació i també per la seva construcció i conservació han necessitat i necessiten una rehabilitació malgrat els seus pocs anys de vida.

Aquest recull i síntesi que hem fet de les notícies aparegudes en la premsa comarcal, té l'única pretensió de servir "com mostra",

del que ha anat sortint a la llum pública els darrers temps. Aquesta mostra es limita molt a les comarques del Bages, Ripollès i Osona, que són les comarques que queden cobertes per la premsa que ha servit de base pel nostre informe. La premsa comarcal de l'Anoia també va ésser consultada, però ens varen dir que no hi havia cap informació respecte a la matèria que a nosaltres ens interessava. Això no vol dir, en absolut, que la problemàtica no hi sigui present. En les anàlisis posteriors podrem veure com a la connurbació Igualadina també hi ha famílies que pateixen aquest problema.

Hem centrat l'anàlisi de les notícies de la premsa a partir dels temes-problemes que aquestes notícies plantejaven. Segurament que, a nivell global, són aquests els gran temes que han centrat, i centren, la problemàtica entorn a l'habitatge a nivell global de Catalunya: la manca d'habitatge social, els defectes estructurals, i el problemes que plantegen els cascs antics o barris vells, i també barris no tant vells, però que degut al lloc i a la manera com va ser construïts han estat vells abans d'hora.

Aquestes notícies, tot i que posen damunt la taula un problema social greu i important, "les persones" que el pateixen queden a segona línia. És evident que la majoria de joves dels nostres pobles i ciutats no tenen el suficient poder adquisitiu per accedir a la compra d'un habitatge, però també hi han moltes famílies que, després de fer un esforç molt seriós per accedir a un habitatge, a causa de la manca de feina o a altres circumstàncies se'n veuen allunyats.

Quines són les famílies que pateixen els dèficits estructurals dels habitatges construïts amb ciment aluminós? Quin és el seu nivell social i poder adquisitiu?

Qui hi viu en els cascs antics i barris vells de les ciutats capitals de comarca?

Segurament que no tots els problemes són exclusius d'un sector de població, però tots sabem sobradament que si el dret a un habitatge digne ha passat a ser un producte de mercat, els que s'hauran de quedar amb les escurrialles d'aquest mercat són els que menys tenen per optar a la compra del que es ven. En el nostre cas, l'habitatge.

No voldríem que les limitacions imposades per les fonts d'informació utilitzades fessin oblidar que els problemes exposats ens els podem trobar a molts altres llocs a més dels que fan referència les notícies aparegudes en la premsa.

Les dades del col·lectiu d'usuaris de Càritas que seran l'eix de posteriors anàlisis, cobriran algunes de les llacunes que les notícies aparegudes a la premsa poden haver deixat.

3. Com és vist el problema

Si en l'apartat anterior la nostra font d'informació ha estat les notícies aparegudes en la premsa comarcal, hem cregut no solament oportú sinó també enriquidor donar la visió del problema per part de persones, principalment polítics i professionals, de les diferents zones geogràfiques que componen el Bisbat de Vic. La qüestió de l'habitatge té una dimensió social i "pública", de la qual no se'n poden desentendre les diferents Administracions Públiques. Per altra part, és evident que la problemàtica no és senzilla i que la sola bona voluntat no solucionarà el problema.

És per aquestes i altres raons que hem fet un apropament al coneixement, a l'actitud i a les perspectives que tenien sobre l'habitatge unes persones que, pel seu càrrec públic o per la seva professió, es troben implicades en la problemàtica.

Com anteriorment ja hem assenyalat, no és la nostra intenció ésser exhaustius, ja que les pretensions d'aquest estudi no són, ni de bon tros, fer un diagnòstic de la problemàtica de l'habitatge que es pateix en tots i cada un dels racons del Bisbat de Vic. El que sí que hem procurat és que en aquest apartat quedin reflectides, per una part els problemes de les connurbacions més importants del Bisbat, i per l'altra, el coneixement i actitud que les Administracions tenen del problema, així com l'actitud que, com Administració Pública, tenen al respecte.

3.1. Entre "el desig, la impotència i l'amagar el cap sota l'ala"

Per a totes les persones entrevistades, els problemes de l'habitatge, no presenten unes característiques "pròpies" pel fet de donar-se en unes comarques o ciutats concretes. És un comportament generalitzat en el conjunt de la societat catalana. Les úniques diferències es poden donar quan, en un lloc determinat, els desequilibris socials són molt més accentuats i les dificultats per l'accés a l'habitatge afecten a un nombre important de persones.

Alguns dels polítics ens han dit clarament que "no saben ben bé quina és la dimensió social del problema, i que això és un terreny més propi dels Serveis Socials o de l'A.S."

Tenen notícia de molta gent que ha passat per l'Ajuntament a demanar habitatge, no solament quan hi ha un problema greu sinó també gent jove que volia casar-se. En alguna de les entrevistes s'assenyala l'A.S. com responsable que tota aquesta problemàtica que ella coneix no l'hagi enregistrat adequadament ja que "...eren elements importants de cara a que des de l'Administració Municipal es pogués planificar una política adequada".

Aquesta necessitat d'una coordinació més estreta entre el departament de Política Urbanística i el departament de Serveis Socials, malgrat que és vista necessària per ambdues parts, no sempre és reeixida. Si per una part, els polítics assenyalen els Treballadors Socials com poc conscients que puguin aportar molts elements per ajudar a afrontar el problema, els professionals del T.S. tenen la sensació de...

"fer bastant el paper de la trista figura. Pensem que hi hauria moltes més possibilitats si anéssim amb una col.laboració més estreta entre Urbanisme i Habitatge i nosaltres. Les dificultats no vénen per aquests dos serveis en concret. Seria necessari que es possessin d'acord des de dalt els polítics i els responsables tècnics màxims. Si no és així, és molt difícil per part nostra poder actuar."

La tònica no és la mateixa a tot arreu. Algun Ajuntament, malgrat tenir consciència que el tema de l'habitatge ha estat i està en mans de la iniciativa privada, veu clarament que: "un sector de població té necessitat d'habitatge i no té cap possibilitat en el mercat existent".

Malgrat aquesta constatació, les possibilitats de portar a terme una promoció d'habitatges socials per part de l'Ajuntament tot sol, es veia inviable. Però el cert és que l'Ajuntament és conscient del problema i no vol buscar excuses per a no afrontar-lo. Les competències de política d'habitatge són pròpies de la Generalitat, però això no és obstacle que des de l'Administració Municipal es contacti amb altres entitats (Sindicats, Fundació Família i Benestar..) que moltes vegades són més operatives que l'Administració Autònoma en tot el que fa referència a la promoció d'habitatges socials.

Hi ha consciència que des dels Ajuntaments es podria fer una política d'habitatge. El que passa és que és un tema econòmic per damunt de tot. I això demana tenir unes prioritats clares a l'hora de fer unes inversions. La creació d'empreses S.A. per part dels municipis pot ser una sortida que ajudi a resoldre problemes.

Alguns Ajuntaments creuen que el seu Departament d'Urbanisme té la funció "única" de fer els Plans d'ordenació i executar-los. Dins aquests Plans ja es té en compte "posar a disposició sòl urbà". Però buscar quin perfil d'habitatge cal posar-hi en aquest sòl urbà, diuen que ja no és feina del Departament. És en aquestes circumstàncies quan pensem que es vol amagar el cap sota l'ala, i es poden trobar les mil i una excusa per evadir el problema com a tal, almenys pel que es refereix a la seva vessant social:

"...des del nostre Departament anem planificant i procurem que qui vulgui fer promocions no quedi acotat i les pugui fer. Però entenem que, per exemple, quan es tracta de problemes socials de cascs antics on hi viu gent marginada, si nosaltres fem programes

de rehabilitació, aquella gent anirà a viure a un altre lloc. Continuarà sent un problema. Això no és propi del nostre departament".

3.2. *Els problemes hi són*

Sigui quina sigui l'actitud que es pren des de les instàncies polítiques, saben que els problemes hi són, i d'ordre molt divers. Problemes que ells no han creat, se'ls han trobat i se'ls troben, i difícilment els podran resoldre.

Aquests problemes moltes vegades no solament fan referència a l'estat físic dels habitatges o al difícil accés per moltes famílies a gaudir d'un habitatge. Entre aquests problemes cal posar-hi també tota la qüestió de la dinàmica del mercat immobiliari i de la política econòmica... etc.

Assenyalem a continuació els aspectes més rellevants que han sortit en el transcurs de les entrevistes i que defineixen situacions concretes de les diferents zones de la Diòcesi. Són situacions que en la majoria dels casos condicionen qualsevol actuació que, d'una manera o altra, vulgui incidir en la problemàtica de l'habitatge.

- *La qüestió del sòl*

El sòl és un element clau a l'hora de pensar en el problema de l'habitatge i que en la majoria dels casos, i per les causes que sigui, condiciona qualsevol actuació.

"...la característica del nostre municipi, la nostra ciutat (Igualada), és que es tracta d'un nucli urbà, d'un terme municipal molt petit. Això té dues conseqüències: primera, que tot el sòl és urbà (almenys el 95%); segona, que això fa que hi hagi una manca de sòl molt forta, i que els preus siguin molt alts i estiguin en poques mans. Normalment els propietaris d'aquest sòl són persones que no tenen necessitat econòmica de vendre, per tant, si vénen és a un preu molt car i això es tradueix immediatament en uns habitatges cars."

En altres casos el problema és a la inversa:

"... tenim espai urbà però molt lluny del nucli de la població. El terme municipal és gran. Per altra part molta part d'aquest sòl s'hauria de requalificar com a urbà" (Sallent).

"... el preu de l'habitatge és car perquè va condicionat pel preu del sòl. Aquí a la nostra ciutat (Vic) en la qüestió del sòl encara hi ha oligopoli. El sòl urbanitzable el dominen un nombre de persones que es comptarien amb els dits de la mà. A més són gent

que escanyen la ciutat, que no promouen. Llavors ens trobem que el promotor, que és qui té iniciativa, està collat."

Un altre aspecte a considerar és el paper de "propietari de sòl" que pot jugar l'Ajuntament. Això li permet jugar de manera més "lliure" en la promoció d'habitatges socials, sigui per pròpia iniciativa sigui a través d'altres organismes públics o privats.

"... en altres ciutats de Catalunya s'han fet jugades d'habitatge que han estat genials, deixant de banda les típiques jugades d'alt estanding. L'Ajuntament va comprar terreny a un preu molt barat fent servir les armes que té l'Administració. Perquè no ho fem aquí? (Vic)"

"... oferta de sòl per part de l'Ajuntament no n'hi ha. Els trossos que té de terres són els que donarà a la S.A. per a que pugui treballar en la rehabilitació del casc antic. Sòl perifèric per fer promocions públiques, no en tenim. El mateix INCASOL és el que d'un temps cap aquí ha anat comprant terreny per construir habitatges. Com ja ho fa INCASOL, l'Ajuntament no hi entra." (Manresa)

"... una nova urbanització que ha de deixar un tant per cent per zona d'equipaments i un altre tant per cent d'aprofitament mitjà, que ha de passar a mans de l'Ajuntament. Això va suposar per l'Ajuntament un solar d'uns 1.000 m²., on, segons les normes urbanístiques s'hi permetia una construcció vertical fins a 4 pisos. Aquest és el terreny que hem cedit a la Fundació Família i Benestar. Hi farem pàrkings i pensem recuperar aquesta inversió amb la venda dels pàrkings. El que volem proposar és que un cop recuperada la inversió repercuteixi en un altre lloc" (Torelló).

- Els barris vells o cascs antics

Podríem suposar que aquest és un problema exclusiu de les ciutats o de les poblacions amb un nombre important d'habitants. Crec que aquest aspecte de "la vellesa" dels habitatges el podríem estendre a molts altres pobles i també en el medi rural.

No hi ha dubte que és molt més problemàtic un casc antic de ciutats com Manresa, Igualada, Vic... que no el que ens podem trobar en nuclis petits o cases del medi rural.

"... ens preocupa i no sabem com afrontar tot el tema d'habitatges vells. Això ens obligaria a entrar en negociacions amb els propietaris... i la majoria d'ells estan en pla especulatiu. La majoria d'aquests habitatges estan desocupats i els seus propietaris no viuen aquí, resideixen fora. Aquí no sabem ben bé com entrar-hi. A tot això s'hi ajunta el problema que és un sector de població molt envellida la que generalment viu en aquests habitatges vells i amb unes condicions molt dolentes" (Torelló).

"... el casc antic (Vic) s'ha fet vell. Des de l'Administració no s'ha sabut engrescar a la iniciativa privada perquè inverteixi en el casc antic. Està molt degradat i aquesta degradació es va estenen a altres llocs de la ciutat. Darrerament sembla que es vol empènyer en alguns sectors per intentar arrastrar la iniciativa privada. Però, de fer això a solucionar "els problemes socials" hi va un pas molt important que crec que és difícil de solucionar."

"... el que és específicament els problemes del casc antic, entenem que hi ha d'haver unes mesures socials clares que no toquen al nostre departament d'Urbanisme (Vic). Rehabilitant, augmentem el nivell de vida dels que resideixen en el barri, i solucionarà el problema del propietari que vol tenir una rendabilitat més alta. Això farà que "els magrebins" que hi viuen se'n vagin a un altre lloc, però la seva situació continuarà sent la mateixa".

"... un fenomen important (Igualada), és la degradació del casc antic. Són habitatges amb unes condicions molt dolentes, principalment pel que fa referència a sanitaris, banys, cuines... Això ha produït que la gent històrica del casc antic hagi anat marxant, i ha anat a viure en zones més modernes de la ciutat. Els pisos que han deixat estan en males condicions i s'han llogat a uns preus molt baixos... Això ha suposat la presència d'un nucli molt fort d'immigració. En el casc antic encara hi ha habitatges amb "la comuna" darrera la galeria.

A partir d'aquestes condicions som a lo de sempre: lloguers antics, alguns propietaris que cobren lloguers a l'entorn de les 300 ptes. i lògicament que els propietaris no es volen gastar 500.000 ptes. per arreglar el bany, la cuina... Una mica passa com a tot arreu: intent de treure els llogueters, declaracions de ruïna... i, a partir d'aquí, hi ha un seguit de rehabilitacions i renovacions de cases del casc antic. Quan un pis es deslloga, ja no es lloga més. Però això costa molt, ja que tot va acompanyat de la crisi, l'atur que no permet a les persones arribar a un lloguer d'un pis normal. S'han de quedar on són i això tampoc permet al propietari renovar i rehabilitar el pis".

"... per menys de 20.000 ptes. de lloguer no es troba cap habitatge aquí (Sallent). També quan es tracta de cases velles. El casc antic del poble està tot ocupat i els preus són aquests. La gent quan es guanya una mica la vida (ara això és molt difícil aquí) marxa del casc antic, es fa una caseta o busca un altre pis.

El cas concret d'una parella que varen llogar un pis "molt vell" per 20.000 ptes. Era un pis brut i fastigós i les obres per adecentar-lo mínimament varen costar 300.000 ptes, que es varen recollir en un festival que varen organitzar uns nens del poble per Càritas".

Als propietaris del casc antic els surt més rentable deixar que l'habitatge es degradi totalment i el dia de demà vendre el solar a una immobiliària".

"... el problema és el de les condicions dels habitatges que tenim en el casc antic. Aquí, a la nostra ciutat (Manresa) el casc antic és molt gran. Fa molt temps que aquest problema preocupa a l'Ajuntament. Després de tràmits, estudis... s'ha plantejat, per part del mateix Ajuntament, la creació d'una societat anònima de propietat municipal.

Hi ha una bona part d'habitatges, entre un 5 i un 6% que estan en situació ruïnosa, i també un nombre molt elevat d'habitatges, en els quals l'actuació que s'hi ha de portar a terme és tant important que val la pena pensar si no és millor tirar-los a terra. Podríem dir que són pocs els que estan en condicions d'ésser rehabilitats.

L'estratègia que seguirà la S.A. davant aquest panorama tampoc està clara. És una situació complicada.

En el casc antic hi ha una presència notable d'immigració magrebí. Entre aquests hi ha un tant per cent, crec que molt important, que no l'hem pogut comptabilitzar. La dona que et contesta darrera la porta quan truques a la casa i et diu "que no se puede entrar si su marido no está", i altres vegades ni ens han contestat tot i estar segurs que hi són dins. Els S.S. de l'Ajuntament tenen un estudi fet i han treballat, i treballen, sobre l'assumpte. Per part de l'Ajuntament no s'intenta evitar l'ocupació de l'habitatge per part d'aquesta gent, n'hi es porta cap actuació forta per part de la policia, mentre que no creïn cap problema. Normalment no són gent conflictiva, tenen feina, treballen... fan els seus negocis. El problema és que hagin d'estar aquí sense permís de residència."

"... en les rehabilitacions dels cascs antics es poden produir uns efectes clars de marginació, perquè hi entrarà gent amb un poder adquisitiu que li permetrà cobrir el cost del lloguer de l'habitatge rehabilitat.

Quan es parla de crear una empresa privada de rehabilitació, cal tenir present que no es creï una empresa privada d'especulació. Una empresa per crear plus-vàlues importants i això obligarà als marginats, a marginar-los encara més. L'Administració Municipal s'hauria de plantejar tota aquesta problemàtica. No n'hi ha prou en dir que "rehabilitarem" sense pensar en les conseqüències que això comporta.

A més no ens podem plantejar la rehabilitació del casc antic (Manresa) de la mateixa manera que ho fan altres ciutats. Aquí no tenim un casc antic ric com Girona, Vic,... etc.

Un altre problema del casc antic és que pisos molt grans els estan ocupant una o dues persones. Estic segur que amb una operació "de posar ordre" moltes d'aquestes persones el que necessitarien seria un pis de 30 o 40 metres i estarien molt bé. Això els permetria continuar vivint en el seu barri de sempre."

És evident que darrera aquestes situacions descrites, i que fan referència a l'estat degradat en el que es troben molts dels habitatges dels cascs antics, es parla poc del que hi ha darrera de tot això. Unes persones que pateixen la situació i que qualsevol intervenció que es porti a terme en aquestes àrees urbanes els tocarà molt de prop.

Això demanaria un estudi seriós i aprofundit que, com diu un dels nostres entrevistats, "no solament ens digués quina és la realitat de les persones que viuen en aquests trossos de ciutat, sinó que també aportés elements que permetessin trobar solucions per les persones que en seran expulsades i que en patiran les conseqüències".

Una de les persones entrevistades, professional dels Serveis Socials, a partir de la seva experiència diària, ens pot obrir una mica la perspectiva de la problemàtica humana que tot això suposa:

"... la problemàtica referent a l'habitatge que passa per nosaltres té un aspecte bastant ampli. Des de la manca d'habitatge fins a pagar el rebut de la llum, passant per la manca dels serveis més elementals.

Els desnonaments es donen principalment en els cascs i barris antics. No solament perquè els treuen sinó també perquè les cases s'ensorren i, més d'una vegada, eren edificis amb tres i quatre famílies que hi vivien. Amb molts dels casos es tracta de famílies amb un mitjans molt precaris per a subsistir. A partir d'aquesta problemàtica ens va dir a l'Ajuntament que necessitàvem pisos d'emergència (Manresa), per evitar que quan hi hagi desnonaments la gent s'hagi de quedar al carrer. Vàrem aconseguir que l'Ajuntament en comprés quatre. Fa temps que es varen omplir i la gent que hi va anar no la podem treure, no tenen mitjans. Es tracta de gent jubilada, pensionistes... que cobren només 40 o 50.000 ptes. i amb això és impossible que tinguin accés a cap tipus d'habitatge. Els poses en una vivenda provisional i d'allà no se'n mouen. Et diuen que per marxar els donis un habitatge de 5.000 ptes. de lloguer.

En tots els desnonaments posteriors hem tingut ja els pisos ocupats. A finals del 1991, es va donar el cas d'un desallotjament per aluminosi d'un edifici amb 27 famílies a dins. Després de moltes gestions vàrem aconseguir que la Caixa d'Estalvis ens proporcionés uns pisos de la seva propietat, on hi vivien els professors d'una escola que la mateixa Caixa havia creat, però des que havia passat a ser escola pública, ja no es necessitaven els pisos. En els 10 pisos que ens varen deixar, hi vàrem allotjar les

famílies amb condicions més precàries i que no tenien sortida per elles mateixes. Eren contractes de 6 mesos sense pagar rés. Es varen acabar els 6 mesos i la Caixa ens va donar més temps, però amb unes altres condicions. Un lloguer entre 5 i 10.000 ptes. com el que pagaven a l'anterior habitatge. Fa un any que s'han acabat les pròrroques. Aquests 10 pisos han de retornar a la Caixa. De les 10 famílies allotjades, només 4 han tornat les claus. Els altres encara s'hi estan perquè no tenen on anar. És una situació que està penjada d'un fil.

Se'ls ha ofert si volien anar a uns pisos vells (casc antic), però no hi volen anar-hi, perquè per més que s'arregli sempre seran vells i hauran de pagar lloguers d'un mínim de 15.000 ptes. Aquesta gent en aquests moments està fent una ocupació il.legal i, si la Caixa volgués, podria desallotjar-los. Tenim sort que la Caixa fa la vista grossa.

Els problemes són tant seriosos, i veus que no pots fer rés, que t'arribes a acostumar a tot. Nosaltres des de Serveis Socials no podem fer una política d'habitatge, s'ha de fer des de l'Ajuntament o des d'altres Administracions".

Malgrat que es tracti d'un fet concret, creiem que les problemàtiques que planteja i les característiques d'aquests problemes són plenament aplicables a moltes altres situacions semblants d'altres llocs diferents.

- La demanda d'habitatge. Unes experiències concretes.

De manera breu i concreta volem assenyalar unes experiències concretes que han tingut lloc en alguns municipis, i que deixen clar que la necessitat d'habitatge, no només es materialitza en sectors marginals o marginats, sinó que afecta a un bon nombre de persones de la població dita normalitzada, però que el seu poder adquisitiu no li permet jugar en el joc del mercat.

Per altra part no podem oblidar que dins el ritme de la normalitat, també hi entren les persones i famílies tocades per l'atur, i la crisi que afecta a moltes de les indústries ubicades en les diferents zones del territori.

"... després de plantejar-nos els problemes de la vivenda, varem decidir actuar amb una promoció de 29 habitatges. Quan es va llençar el programa vàrem tenir més de 200 consultes. Les demandes es varen concretar en 124. La demanada exigia presentar una sol·licitud i tota la documentació necessària per fer la comprovació del compliment de les condicions. Hi ha una pila de demandes que no es cobriran mai ni amb habitatges socials, ja que es tracta de famílies amb uns recursos econòmics tan minsos, o amb una estabilitat econòmica tan feble, que difícilment podran arribar ni al sistema d'habitatges més assequible. A més, són unes persones que no podran jugar mai amb les entitats financeres ja que no

ofereixen cap garantia. L'Ajuntament ha quedat sorprès de la quantitat de demandes que hi han hagut." (Torelló).

"... tenim nova construcció però és molt poca cosa. El nostre és un municipi que ha crescut a batzegades. Actualment s'està portant a terme una promoció d'habitatges de protecció oficial. Per aquesta nova promoció hi ha 247 sol.licituds, i la promoció és de 136 cases (36 de preu taxat). El preu serà de 9 milions la caseta unifamiliar i de 7 milions els pisos.

Aquests preus són assequibles per una part de la gent, però queda un altre sector molt ample que no hi arriba: la gent gran, els que no tenen feina fixa...

Tenim molta demanda d'habitatges. Primer van a la immobiliària però quan veuen els preus vénen cap a Serveis Socials de l'Ajuntament" (Roda).

"... hi ha molta gent jove que demana habitatges de protecció oficial. No tenen diners. El preu de l'habitatge també és molt car aquí. Aquestes perspectives d'habitatge de protecció oficial fa por que actuïn molt com a iniciativa privada, ja que els promotors s'acullen els avantatges que això suposa."

"... quant a demandes d'habitatges de promoció pública, l'any 1992 a Serveis Socials, se'n varen fer 88. La gent que venia a fer la demanda era de molts tipus, des de persones o famílies que vivien en el casc antic o en una casa vella, fins a gent jove, fills dels que ja viuen en polígons de promoció social construïts fa 20 anys, que es volen casar o anar a viure pel seu compte i els seus diners no arriben per a optar a una casa del mercat normal. Es tracta de famílies o persones que no han vingut a plantejar cap problema en concret, sinó senzillament a dir que "busquen o volen una vivenda" (Manresa).

Podem intuir clarament que una anàlisi més exhaustiva de tots i cada un dels pobles i ciutats, ens posaria damunt la taula una quantitat més gran de problemes. Crec que la quantitat augmentaria però la qualitat de la problemàtica seguiria els mateixos camins.

Hi ha tota la qüestió de les dues connurbacions fortes d'Igualada i Manresa. Aquestes ciutats, a més del seu problema del barri vell o casc antic es troba amb els gran nuclis poligonals nascuts durant la dècada dels 60 i 70. Barris que, a més de fer créixer anàrquicament la ciutat, han comportat problemes seriosos a nivell d'integració de la gent que hi va anar a viure, i creant, en més d'una ocasió, autèntics "ghettos" difícils d'enllaçar amb tota la dinàmica ciutadana. Moltes vegades, aquests barris pertanyen a un altre municipi (Montbui, Vilanova... en el cas d'Igualada) però poques vegades la gent que hi viu sap que és veí d'un altre municipi.

En la majoria d'aquests barris, i segons opinió de les persones entrevistades, ADIGSA hi ha fet un treball seriós i ha dignificat molt aquests barris, millorant la seva qualitat de vida.

Caldria posar també damunt la taula la situació d'algunes de les "Colònies" de les empreses que han entrat en crisi i han plegat.

"... a la Colònia de Vilaseca (Sant Vicenç de Torelló), les cases estan deshabitades i els propietaris (la fàbrica) volen fer una promoció de cases noves que, segons diuen, les venen a 8 milions. La política és "no llogar". Als que encara hi viuen els porten a pisos de lloguer. El que volen fer és reconvertir-ho tot".

"... a Borgonyà, la fàbrica s'ho va vendre tot a preus, val a dir, bastant assequibles. No hi ha problema d'habitatge. S'ha convertit en lloc de caps de setmana i d'estiueig de famílies que viuen fora".

"... les casetes que es troben a l'arribar a Sallent. Són de la mina. Allò ha de desaparèixer. El màxim que durarà serà de dos o tres anys. Allà hi haurà un conflicte molt gros. Les mines es volen despendre totalment d'allò i aquella gent haurà d'anar a viure a algun lloc o altre. La gent que hi queda o són jubilats o gent sense recursos, gent que viu sola, drogadictes... és un autèntic "ghetto". Hi ha pisos buits de la gent que ja ha marxat, però els que queden hauran d'anar a viure a un altre lloc i... on trobaran lloguers de 100 ptes.? que és el que paguen actualment. Aquest serà un problema greu".

És evident que no n'hi ha prou que a les comarques si estigui portant a terme promocions d'habitatges. INCASOL ha treballat en alguns llocs de les comarques i segurament que la seva actuació, algun paper hi deu haver jugat en l'estabilització dels preus dels habitatges.

Però, per tot el que anteriorment hem apuntat i assenyalat, el problema de l'habitatge hi és present, i de manera greu, i no solament pel sector de població que sempre hem considerat "com a marginat" i que ha de viure sempre en la misèria, sinó també per sectors de població normals com, per exemple, els joves que volen accedir a un habitatge.

Una de les qüestions que més es posava damunt la taula en les entrevistes era la manca "d'una cultura del lloguer". I això no solament per part de la persona que busca habitatge, sinó també, i principalment, per part de la patronal de les immobiliàries.

El demandant "normal", cada dia més, busca i necessita habitatge de lloguer, ja que ell sap que no disposa mensualment d'uns diners que li permetin una compra amb els préstecs o hipoteques corresponents. El nostre país, tal com deia una de les persones entrevistades, "estem en el cul del món en relació a l'habitatge de lloguer".

Aquest pot ésser un motiu important per a que la patronal o la promotora torni a invertir en habitatges de lloguer.

Quan es parla de la necessitat d'habitatges de lloguer es fa des d'una òptica i dimensió social. Segurament que dels molts habitatges buits que hi ha, alguns deuen ésser de lloguer, però a quin preu?.

4. La realitat d'un col.lectiu molt concret

En els apartats anteriors, quan es parla del problema de l'habitatge, hem pogut constatar que no és un fet que quedi molt lluny de nosaltres. Malgrat moltes vegades ens passi desapercebut el tenim molt a prop nostre. Per altra part, a partir de les entrevistes, també s'han posat damunt la taula aspectes que s'escapen quan els problemes són contemplats a un nivell excessivament teòric.

Tot plegat ens ha situat en un context molt concret i determinat, que és el que ens ve configurat per tot el territori de la Diòcesi de Vic.

En totes les anàlisis anteriors, les persones que pateixen el problema han quedat una mica a segon terme. És fàcil imaginar-se quins són els col.lectius més afectats, però hi ha el perill que sempre se'ns escapin els que menys presència tenen en la dinàmica normal de la societat. En el present capítol aprofundirem en aquest aspecte.

Un dels primers tocs d'atenció, es va produir en el moment de conèixer la situació dels que cobraven la pensió del FAS.

En l'estudi, "Pobresa i marginació", que Càritas Diocesana de Vic va portar a terme l'any 1989, aquest col.lectiu ja apareixia com a integrant d'un sector marginat de la nostra societat. No tots els que cobren el FAS formen part d'un col.lectiu marginat pel sol fet de cobrar aquest tipus de pensió. Sabem sobradament que, dins d'aquest col.lectiu, hi podem trobar persones que varen obtenir aquesta pensió, no precisament perquè la necessitessin.

En el cas concret de l'habitatge ens hem trobat 35 persones que cobren el FAS i viuen en condicions molt deteriorades. El seu habitatge es pot qualificar d'inhabitable. La majoria viuen en cases de lloguer i alguns també rellogats. Es tracta també de persones que el seu únic ingrés és la pensió del FAS. Normalment les que tenen, a més del FAS, altres tipus de d'ingressos no presenten cap tipus de problema referent a l'habitatge. Aquesta situació de tenir altres tipus d'ingressos, s'ajunta normalment amb que són propietaris de la casa on viuen.

És important assenyalar que aquesta "vivenda inhabitable" no solament la trobem en les àrees urbanes, sinó que també es dona en poblacions petites. Això pot ésser un petit indicador de com viuen algunes persones en les àrees rurals, que pel motiu que sigui, moltes vegades són oblidades.

S'han trobat casos a El Figueró, Folgueroles, Sta. Eugènia de Berga, Sta. Maria de Corcó, Veciana, Gurb, Sant Feliu de Codines, Sant Pere de Torelló, Sant Hipòlit de Voltregà, Seva, i no cal dir en la connurbació Igualadina (Igualada, Montbui, Vilanova del Camí, Odena), en la ciutat de Vic i en la ciutat de Manresa i la seva àrea d'influència.

4.1 Una realitat del 1992

Amb l'intent que el plantejament no quedés difuminat en dades i aspectes massa globals, des de Càritas Diocesana de Vic es va plantejar portar a terme, durant l'any 1992, una recollida de dades que permetessin un coneixement més real de quines eren les persones i famílies, que es trobaven en una situació més o menys precària respecte a l'habitatge.

El període de temps escollit comprenia des de febrer del 1992 al febrer del 1993. L'àmbit geogràfic es va centrar en les comarques del Bisbat, on Càritas hi era més present: l'Anoia, el Bages i Osona. No es va plantejar en cap moment un treball de camp fruit de l'el.laboració d'una mostra, a partir de tots i cada un dels pobles i ciutats d'aquestes comarques, i de les famílies i habitatges que hi havia. Senzillament es va partir de la base de les persones o famílies que, en aquest àmbit geogràfic concret i durant el període de temps establert, varen recórrer a les professionals de les diferents Càritas del Bisbat. El nombre total de famílies o persones ateses va ser de 1.308, repartides de la següent manera:

Interparroquial Manresa.....	370
Interparroquial Vic.....	360
Interparroquial Igualada.....	220
Altres parròquies.....	358
TOTAL.....	1.308

Queda clar que no pretenem parlar d'una mostra representativa el.laborada científicament, però sí que podem parlar d'unes situacions concretes i de diferents medis que podem considerar com la punta de l'iceberg d'un problema que, moltes vegades, ens queda amagat.

En total es va passar la fitxa d'habitatge a 287 famílies, distribuïdes geogràficament de la següent manera:

Balenyà (Osona).....	1.....	0'3%
Gurb (Osona).....	2.....	0'7%
Igualada (Anoia).....	46.....	16'0%
Jorba (Anoia).....	1.....	0'3%
Pobla de Claramunt (Anoia)...	1.....	0'3%
Manlleu (Osona).....	10.....	3'5%
Manresa (Bages).....	86.....	29'9%
Masies de V. (Osona).....	1.....	0'3%
Odena (Anoia).....	7.....	2'4%
Roda de Ter (Osona).....	1.....	0'3%
S.Fruitós de B. (Bages).....	1.....	0'3%
S.Hipòlit de V. (Osona).....	15.....	5'2%
S. Martí de Tous.....	1.....	0'3%
S. Pere de Torelló (Osona)...	2.....	0'7%
S.Vicenç de Castellet(Bages).	1.....	0'3%
Sta. Margarida de M. (Anoia).	20.....	6'9%
Taradell (Osona).....	1.....	0'3%
Vic (Osona).....	85.....	29'6%
Vidrà (Ripollès-Osona).....	1.....	0'3%
Vilanova del Camí (Anoia)....	4.....	1'4%
TOTAL.....	287.....	100%

Si tenim en compte les diferents comarques, Osona és la que presenta el nombre més elevat de casos, seguida del Bages i en tercer lloc l'Anoia.

La majoria de casos es presenten, com és d'esperar, en les ciutats o en les seves connurbacions immediates. A l'Anoia la quasi totalitat dels casos es concentren en la connurbació igualadina formada per la capital de comarca, Igualada, i els municipis que, sense solució de continuïtat, hi estan afegits: Sta. Margarida de Montbui, Odena i Vilanova. A la comarca del Bages la concentració és a la capital, Manresa. I a la comarca d'Osona es concentra a Vic, seguida de Sant Hipòlit i Manlleu.

Aquesta situació és una conseqüència lògica de com està distribuïda la població en tot el llarg de la nostra àrea geogràfica.

4.2. *Característiques d'aquest col·lectiu*

En el començament del capítol i, a manera d'introducció, hem fet esment d'un col·lectiu de persones els pensionistes del FAS, que residien en una vivenda inhabitable. Majoritàriament es tractava de persones soles i velles. És important veure quina és la fesomia del col·lectiu que ara ens ocupa. Ens pot ajudar a comprendre que aquesta problemàtica no és solament pròpia de persones que presenten les característiques dels pensionistes del FAS.

- *Composició familiar*

Els nuclis familiars que han passat per Càritas durant el període de temps abans esmentat i dels quals s'han recollit dades referents a l'habitatge, presenten la composició següent:

- Parella i fills.....	150.....	52'3%
- Família monoparental.....	38.....	13'2%
- Parella sola.....	35.....	12'2%
- Avis, Pares i fills.....	15.....	5'2%
- Avis i nets.....	3.....	1'1%
- Parella + altres familiars	1.....	0'3%
- Germans.....	2.....	0'7%
- Persona sola.....	40.....	13'9%
- Cap parentiu.....	2.....	0'7%
- Altres situacions.....	1.....	0'3%
TOTAL.....	287.....	100%

Aquest nombre de famílies engloba un total de 1.061 persones. En la majoria dels casos es tracta de famílies nuclears amb la parella i fills. Cal remarcar el percentatge important de famílies monoparentals que tant es pot tractar de mares solteres com del pare o la mare que per causa de la separació s'han hagut de fer càrrec dels fills. El ventall es prou ample com perquè es puguin donar situacions molt diverses que poden ser complicades.

- *Origen dels caps de família i temps de residència en el municipi actual*

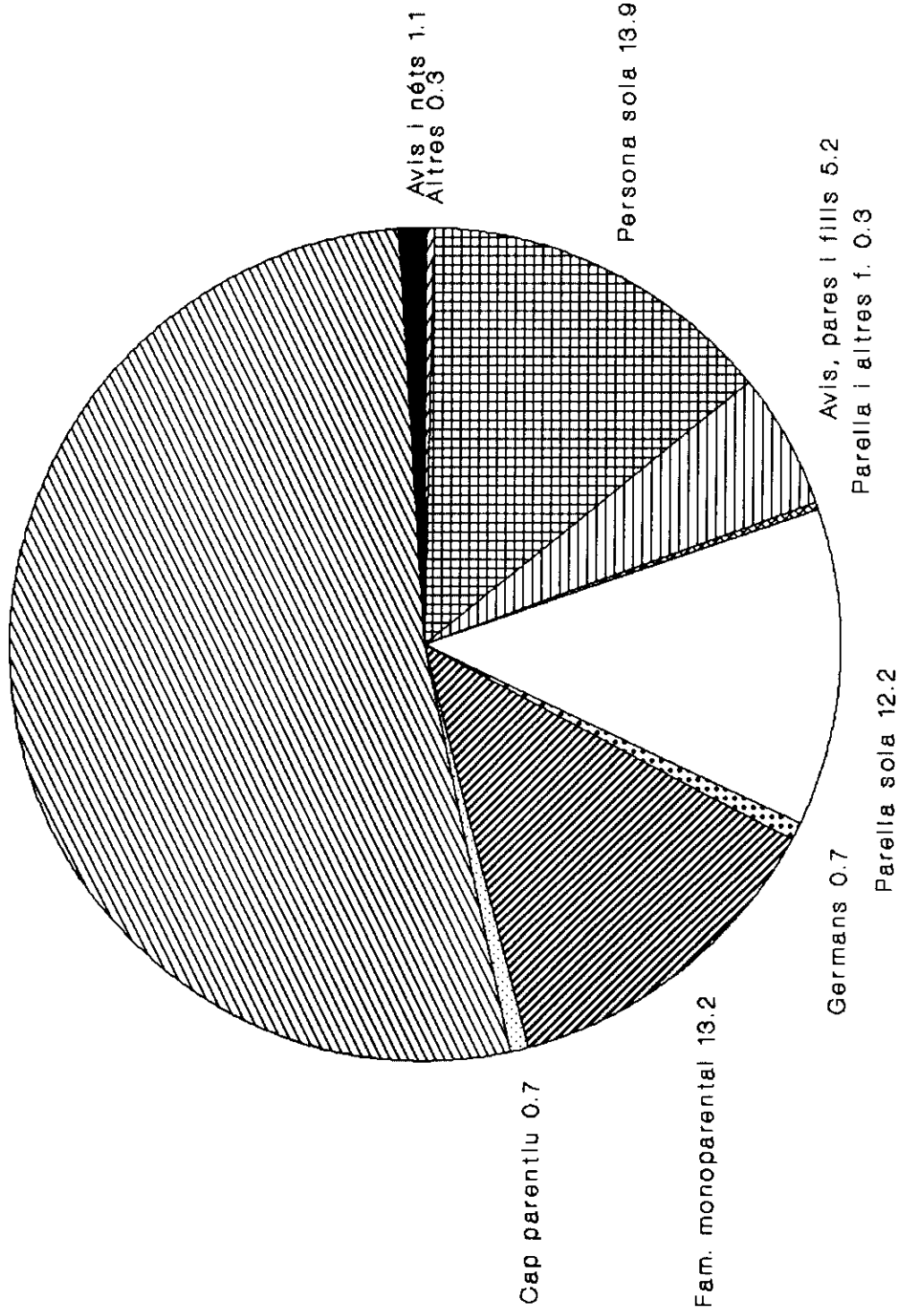
Aquesta dada ens pot servir d'indicador per a situar aquestes famílies en el seu procés immigratori. D'on varen sortir i quan temps fa que han arribat al municipi on actualment viuen. Es pot donar el cas que algunes famílies hagin seguit un procés itinerant abans d'arribar en el lloc actual, però no tenim dades per analitzar aquest procés.

LLOC D'ORIGEN	PARE	MARE
Catalunya.....	18'5%.....	26'1%
Resta de l'Estat.....	23' %.....	30'3%
Nord-Centre d'Àfrica.....	16'1%.....	13'6%
Altres llocs.....	1'4%.....	1'4%
No consta.....	41'1%.....	28'6%
TOTAL.....	100%.....	100%

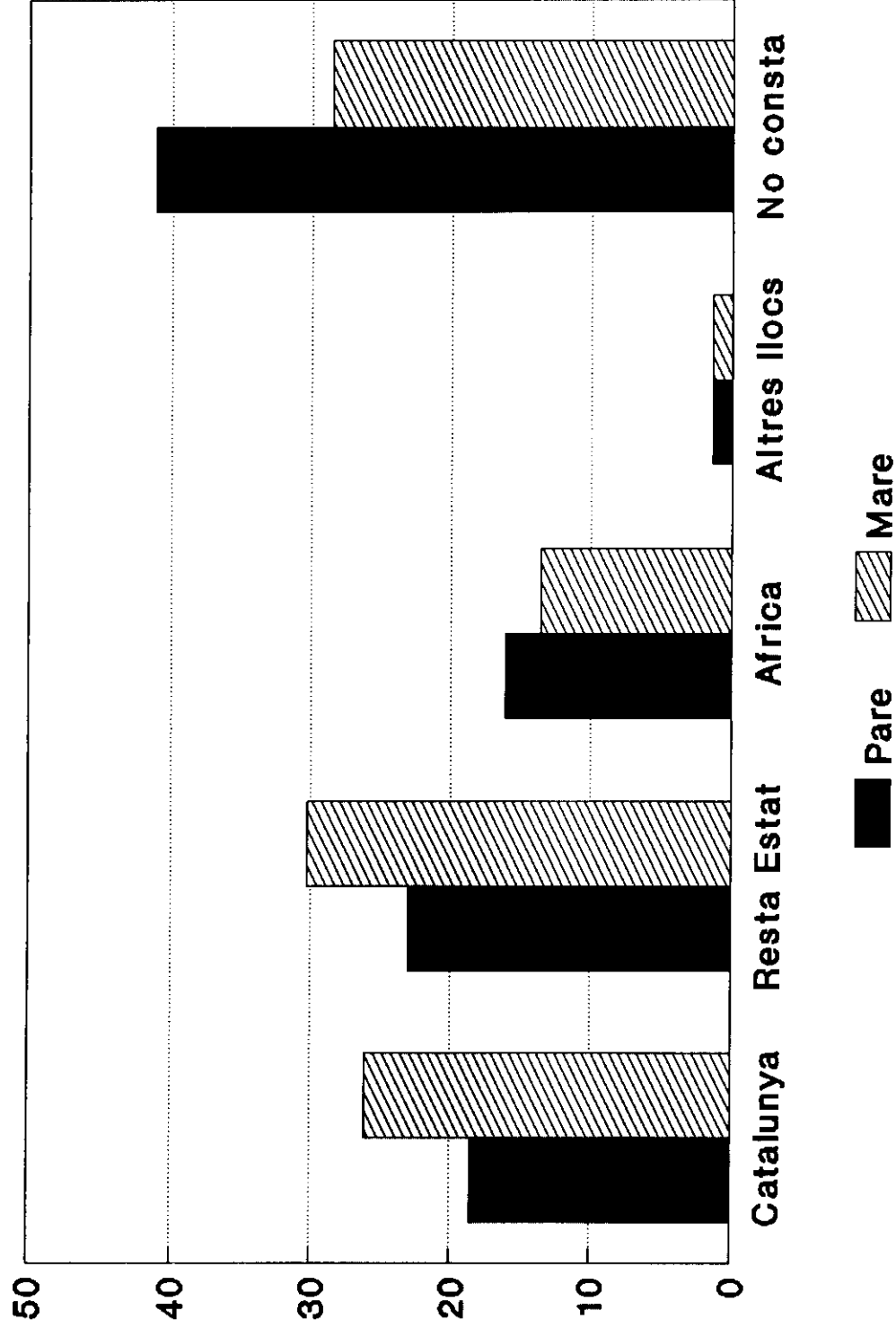
Evidentment, les famílies amb pare o mare d'origen català són minoria. Tenim, principalment quan es tracta dels pares, un elevat índex de N.C. Això pot esbiaixar molt qualsevol reflexió que es vulgui portar a terme sobre la resta de dades.

Composició familiar

Parella i fills 62.6

Origen dels caps de família

Es tracta de persones amb una situació irregular, o sense permís de residència?

Malgrat tot, sí que val la pena remarcar el pes i la presència de pares o mares de família d'origen africà. Com és de suposar la majoria, per no dir la quasi totalitat, són del nord d'Àfrica.

És important assenyalar una característica dels caps de família, relacionada precisament amb el seu origen. Aquesta característica fa referència al temps que porten de residència en el municipi actual.

Són molt pocs, un 8% dels pares i un 11% de les mares, les que des de sempre resideixen en l'actual municipi. La majoria fa menys de 15 anys que hi viuen. És un clar indicador que es tracta de persones o famílies que no són fruit de les grans onades immigratòries de la dècada dels 60 i començaments dels 70. Això no vol dir que també ens podem trobar més d'un cas de famílies que, durant aquells anys varen aterrar en aquests municipis i encara hi viuen. Per altra part, l'origen "estranger" d'una bona part dels caps de família, enllaça perfectament amb el poc temps de residència en el municipi actual. Es tracta de la nova immigració. Una altra qüestió que aquesta dada ens podria plantejar seria, saber si es tracta de famílies itinerants o bé que, per diferents causes i problemes, han anat a parar al domicili actual. Ens trobem amb unes noves característiques que ens dibuixen un col·lectiu diferent del que habitualment estem acostumat a contemplar quan es parla de la immigració.

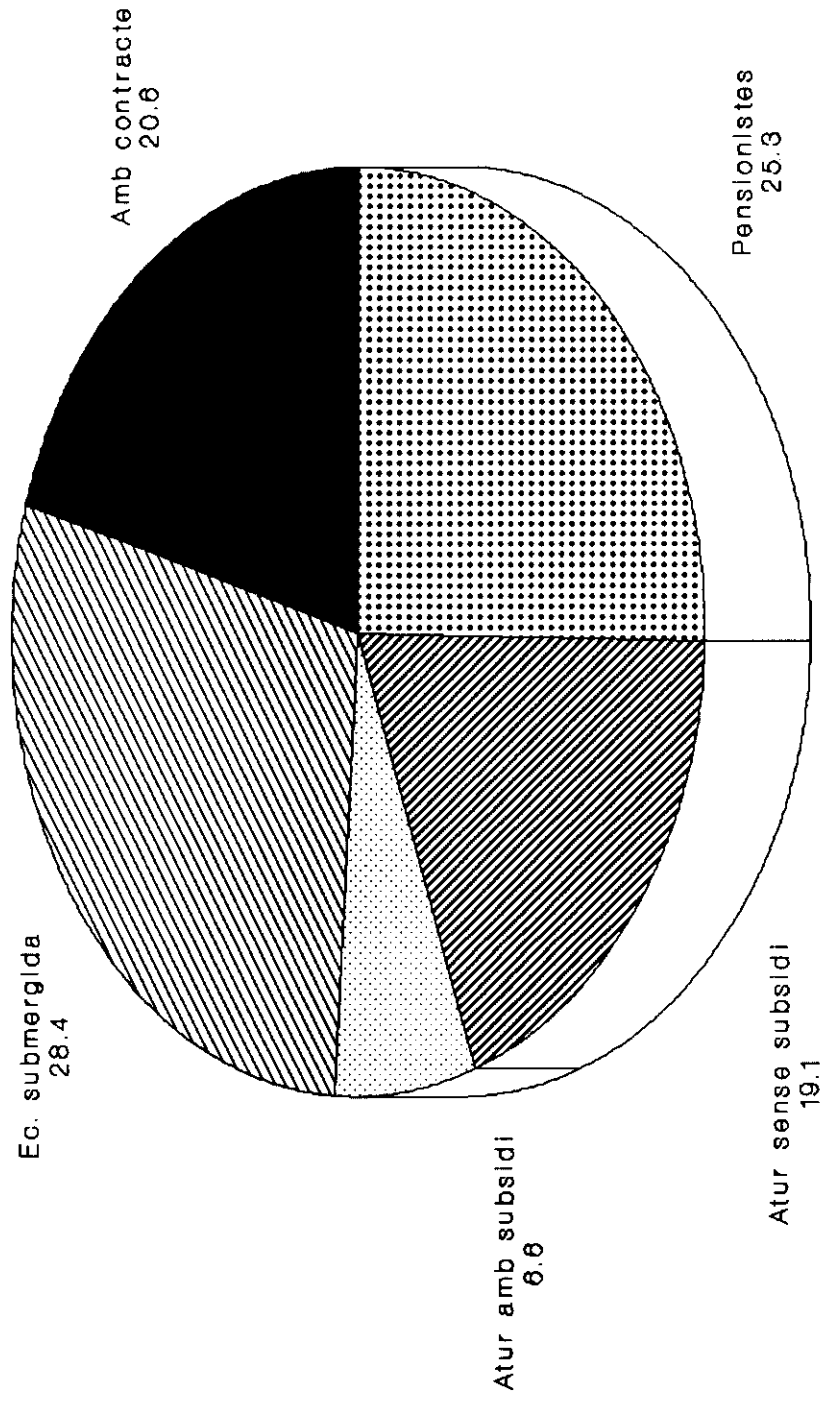
- Situació laboral

De les 1061 persones que componen les 287 famílies, ens consta la situació laboral de 451, el 42'5% del total. No tenim constància de si el nombre correspon realment a tots els que es troben en edat de treballar, o bé que la resta, fins arribar a les 1.061, són les persones no compreses en edat laboral. Malgrat aquesta falta d'exactitud en les dades, no creiem que la situació laboral difereixi molt de la que expressem en el quadre següent:

- Treballen amb contracte.....	93.....	20'6%
- Economia submergida.....	128.....	28'4%
- Atur amb subsidi.....	30.....	6'6%
- Atur sense subsidi.....	86.....	19'1%
- Pensionistes.....	114.....	25'3%

TOTAL.....451.....100%

Situació laboral

El que podríem assenyalar com a situació mínimament estable només la tenen un 45% de les persones, el 20'6% que treballen amb contracte i el 25'3% que són pensionistes. Dic mínimament estable perquè dels que treballen amb contracte no ens consta si és un contracte fix o temporal. A més no perdem de vista que la situació de contracte laboral cada dia està més al joc de l'oferta i demanda del mercat del treball.

El gruix fort correspon a les persones que treballen en l'economia submergida, que no és precisament el tipus de treball que permeti uns ingressos importants. Però, per altra part, si tenim en compte les característiques abans esmentades sobre l'origen dels caps de casa, entendrem perfectament que la majoria de vegades la sortida més normal d'aquestes persones per assegurar-se el mínim per viure és entrar en la dinàmica del treball submergit, sigui quin sigui aquest treball.

Més d'una quarta part d'aquestes persones està en situació d'atur i només cobren subsidi un 6'6%. El nombre de persones que cobren pensió correspon, principalment al col·lectiu de famílies constituïdes per la categoria que hem anomenat "persones soles", juntament amb els nuclis familiars compostos per "avis i nets" i també els nuclis compostos per "germans grans sols".

La situació laboral d'aquest col·lectiu no té unes connotacions gaire positives que permetin intuir un nivell de vida mínimament normal amb capacitat per a afrontar les despeses que comporta un habitatge, els queviures de cada dia, el vestir i altres necessitats de la vida quotidiana.

4.3. L'habitatge

Aquesta és la qüestió que centra prioritàriament l'objecte del nostre estudi. Les dades analitzades en l'apartat anterior sobre les característiques d'aquest col·lectiu ens poden insinuar, més o menys, quina pot ser la situació en que es troben.

Les dades sobre l'habitatge, que a continuació analitzem sense pretendre que siguin les úniques ni les més importants, sí que creiem que són bàsiques i que s'ha de tenir en compte.

- Règim de tinença de l'habitatge

Respecte al règim de tinença de l'habitatge, les 287 famílies es troben en la situació següent:

- Propietat pagada.....	28....	9'8%
- Propietat pagant.....	25....	8'7%
- Lloguer amb contracte....	193...	67'2%
- Lloguer sense contracte..	41...	14'3%
TOTAL.....	287....	100%

Una primera dada que cal tenir en compte, és que queden capgirats els percentatges que habitualment trobem en qualsevol cens d'habitatges. El pes fort recau en els habitatges de lloguer, que és el règim de tinença de l'habitatge d'un 81'5% de les famílies. Normalment el que es dona, és habitual i el que tothom desitja és l'habitatge de propietat. "La cultura del lloguer", segons diuen tots els estudiosos del tema, està molt poc assimilat a casa nostra i, en canvi, és el predominant en aquestes 287 famílies. Segurament que elles també desitjarien un habitatge en propietat, però és un somni.

És molt possible que les famílies que resideixen al municipi des de sempre tinguin l'habitatge en propietat pagada o pagant.

De les famílies que viuen en un habitatge de lloguer (81'5%), un 14'3% (41 famílies) paguen un lloguer sense cap mena de contracte que l'estipuli. És una situació de total precarietat, avui per demà et pots trobar al carrer sense cap possibilitat de queixa, malgrat hakis pagat "religiosament" tots els lloguers.

Caldria veure també quin és el tipus de contracte que tenen les famílies i amb quines condicions està fet. El poder adquisitiu d'aquestes famílies que es pot deduir de la seva situació laboral, no permet pensar amb uns habitatges de lloguer dels que surten en els anuncis de la premsa o dels que podem veure en les immobiliàries.

Les opcions queden molt limitades a un tipus molt concret d'habitatge.

Més del 43% d'aquestes famílies fa menys de 4 anys que viuen en aquest domicili. Si tenim en compte el procés que en els darrers anys ha seguit el problema de l'habitatge podem insinuar que, entre totes aquestes famílies, a més de les que han arribat al municipi en els darrers anys, ens hi podem trobar també famílies provinents de desnonaments, impagats... etc. Per altra part, els que tenen l'habitatge en propietat, sigui pagada o pagant, pel sol fet de necessitar l'ajuda de Càritas, cal pensar que no es tracta de famílies que viuen en habitatges d'una certa qualitat.

- *Estat físic de l'habitatge*

L'estat de l'habitatge és una de les dades que ens pot ajudar a conèixer la qualitat dels mateixos. El panorama que es perfila és el següent:

- Digne i confortable.....21....7'3%
- Més o menys habitable.....119...41'5%
- Deficient..... 87...30'1%
- Inhabitable..... 43...15'-%
- Barraquisme..... 8... 3'-%
- No consta..... 9... 3'1%

TOTAL287... 100%

Entre els habitatges "inhabitables" i el barraquisme ens trobem amb un 18% de famílies (51 en nombres absoluts), que viuen en condicions infra-humanes. Malgrat el que es digui, el barraquisme encara és present en la nostra societat, i, si pensem en la situació de crisi, la nova immigració... etc. no seria gens estrany que aquesta situació augmentés.

Les famílies en les quals l'estat físic de l'habitatge no planteja cap problema, que viuen en un habitatge que podem qualificar de digne afecta a un 7'3% del total. A tots aquests podríem sumar-hi el 41'5% de famílies que viuen en un habitatge mínimament habitable. Això suposa que el 48'8% de les famílies no tenen problema, en el que fa referència a l'habitabilitat de la vivenda. Això no pressuposa que no hi hagin problemes d'altre índole.

La resta, descomptant el 3'1% de "no consta", amb més o menys gravetat tenen problemes d'habitabilitat en la seva vivenda.

En molts d'aquest habitatges, el que podríem anomenar espai comú familiar és de dimensions molt petites i reduïdes, que dificulta sovint un nivell de convivència mínimament agradable. Aquesta situació la podem trobar en un 40% dels habitatges. Per altra part, en alguns casos, aquest espai comú serveix també com habitació per dormir. Totes aquestes situacions ens donen elements per pensar, amb fonament de causa, que l'amuntegament no és un fet insòlit en el col·lectiu de famílies que ens ocupa.

- Infraestructures i Equipament de l'habitatge

Apuntarem alguns aspectes que són considerats mínims i essencials perquè puguem parlar de vivendes que garantitzin els serveis elementals.

En primer lloc, si disposen d'aigua corrent i llum. Avui en dia parlar de la manca d'aquests dos elements pot semblar una exageració, ja que són situacions més pròpies del tercer món o de zones molt aïllades del món rural.

Dins l'àmbit i marc geogràfic on hem situat el nostre estudi, i en el col·lectiu concret de famílies en el que ens movem, hem trobat

encara 20 famílies (7% sobre el total) que no disposen d'aigua corrent.

Referent a la llum elèctrica, són 12 les famílies (4'2% sobre el total) que no entenen.

Les causes que fan que es trobin en aquesta situació les desconeixem. Tan pot ser que no tinguin aquest servei perquè no han pagat els rebuts i els hi han tallat el subministrament, com també que es tracti de cases allunyades del context urbà i no disposen de les instal·lacions adequades. Sigui quina sigui la causa, i malgrat que el nombre de famílies que es troben en aquesta situació pugui semblar ridícul, no deixa de tractar-se d'un problema social greu.

En quan els equipaments ens fixarem únicament en l'equipament sanitari. Les dades són les següents:

- Wàter en tenen el 94% de les famílies, el 6% restant no disposen d'un servei tan elemental. Pensem que hi han situacions de barraquisme.

- Disposen de wàter i lavabo el 73'8% de les famílies; el 26'1% restant no més disposa de wàter exceptuant els que ni d'aquest servei disposen.

- Tenen wàter, lavabo i dutxa el 42'8% de les famílies. La resta les hem de situar en les circumstàncies anteriors.

- Disposen de wàter, lavabo, dutxa i banyera un 40'4% de les famílies del col·lectiu que estem analitzant.

Segurament que en les masies aïllades en el món rural algunes d'aquestes circumstàncies es poden donar i no causa greus problemes perquè les persones que hi viuen hi estan habituades. Però la majoria de famílies que constitueixen l'objecte del nostre estudi no són precisament d'aquest medi. Moltes d'aquestes famílies les podem trobar vivint en els cascs antics de les nostres ciutats i pobles. Per altra part, sigui quin sigui el medi on viuen les persones, el dret a una vida i a un habitatge digne és exactament "un dret".

La majoria viuen en habitatges de lloguer i segurament és l'amo que hauria de portar a terme l'adecentament mínim dels habitatges. Però és el joc del gos que es mossega la cua. Un cert tipus de lloguer no permet grans transformacions.

- *El preu de l'habitatge*

Per situar més realment aquest dada, cal que tinguem present el que anteriorment hem analitzat de la situació laboral dels membres d'aquestes famílies. Normalment el poder adquisitiu ens ve donat pels ingressos que tenim pel treball realitzat. Un lloguer que per

una persona pot ser molt barat, ja que els seus ingressos són mínimament normals, per una altra pot suposar una despesa impossible de sostenir, ja que per viure necessitem, a més de pagar l'habitatge, menjar, vestir, despeses sanitàries...

Hem establert una escala de preus del cost de l'habitatge, que ens pot fer veure en quins nivells es mou aquest cost.

- Fins 5.000 ptes.....	52	famílies...	18'1%
- De 5 a 10.000 ptes.....	49	"	...17'1%
- De 10 a 15.000 "	55	"	...19'2%
- De 15 a 20.000 "	28	"	... 9'8%
- De 20 a 25.000 "	18	"	... 6'3%
- Més de 25.000 "	28	"	... 9'8%
- No consta.....	57	"	...19'9%
TOTAL.....	287	"100%

Si mirem els preus del mercat de l'habitatge, aquest lloguers són realment "de regal". El 54'3% de famílies paguen lloguers que no superen les 15.000 ptes. al mes. La cosa canvia si precisem les característiques del col·lectiu que estem analitzant i les característiques de l'habitatge en el que viuen aquestes famílies o persones.

Del grup que paguen lloguers no superiors a les 5.000 ptes, els trets més significatius ens vénen donats per:

- 4 famílies que paguen: 390 ptes. de lloguer.
- 5 famílies que paguen: 2.000 " " "
- 9 famílies que paguen: 3.000 " " "
- 7 famílies que paguen: 5.000 " " "

El greu del cas és que, pagant aquests preus, les famílies tinguin problemes per viure.

Del grup que oscil·la entre 5 i 10.000 ptes. sobresurten els casos següents:

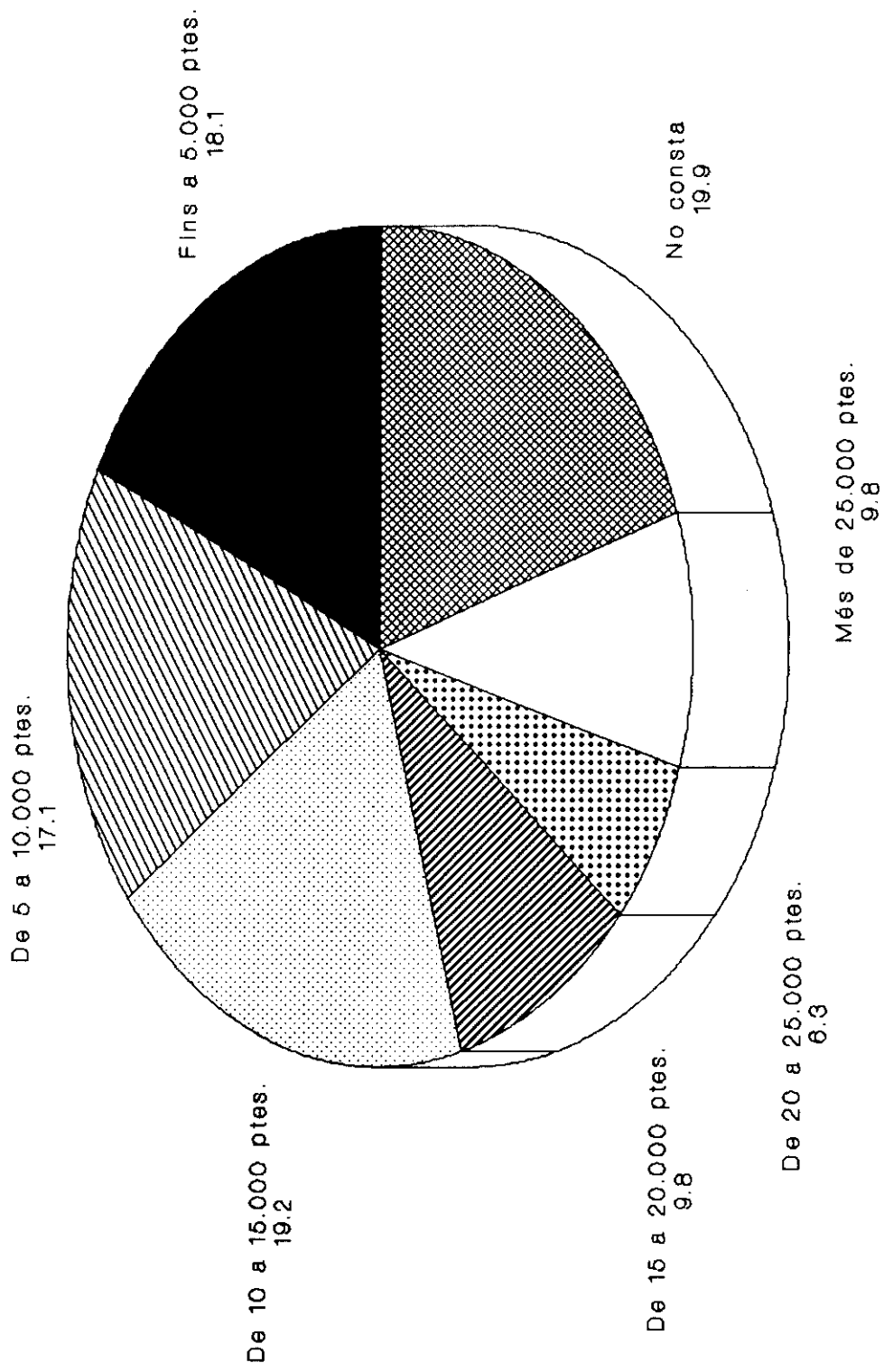
- 9 famílies paguen: 7.000 ptes. de lloguer
- 5 famílies paguen: 8.000 " " "
- 11 famílies paguen: 10.000 " " "

Del grup de famílies que el lloguers oscil·len entre 10 i 15 ptes. mensuals, sobresurten:

- 11 famílies paguen: 12.000 ptes. de lloguer
- 16 famílies paguen: 15.000. " " "

Entre 15 i 20.000 ptes. de lloguer destaquen les 10 famílies que en paguen 20.000.

Preu de l'habitatge

Dels darrers grups de l'escala que hem fet dels preus dels lloguers, despunten les 8 famílies que en paguen 25.000, i a partir d'aquí, fins arribar a una família que en paga 60.000, el ventall és molt divers i ample.

Aquests darrers grups s'acosten molt ja a uns preus més normals. Però hem de tornar a repetir que la imatge que se'ns ha dibuixat dels habitatges, a partir del seu estat físic i de les seus serveis i infraestructures fa pensar que també en aquests nivells l'especulació és un fet.

És evident que tota l'anàlisi anterior fa referència a un col·lectiu molt concret. El problema de l'habitatge a les comarques del Bisbat de Vic, és molt més ample i afecta a molts més col·lectius. És evident, però, que la majoria de vegades, aquestes persones del anomenat "quart món", no contenen en absolut, i tots els projectes que es realitzen per una política social de l'habitatge no hi arriben. És a partir de la sensibilitat d'entitats i organitzacions privades que s'intenta afrontar aquest problema. Valdria la pena que, en la perspectiva de les característiques que molts dels problemes socials tenen, entre ells els de l'habitatge, reflexionéssim si seria més adequat parlar d'una "societat problemàtica" i no de "problemes socials".

IV. *ELS TRETS MÉS SIGNIFICATIUS DE LES TRES COMARQUES ESTUDIADAES*

Els aspectes que tindrem en compte seran els mateixos que han constituït l'eix de les anàlisis que hem portat a terme a nivell global de Bisbat. Però creiem oportú veure quins són els aspectes que més s'accentuen en cada una de les comarques. No cal esperar grans diferències però, de la mateixa manera que cada una té les seves peculiaritats i la seva història, possiblement aquesta problemàtica de l'habitatge presenti també les seves connotacions. No oblidem que parlem d'unes poblacions concretes i no de totes i cada una de les poblacions que componen cada una de les comarques.

4.1. *Les característiques del col·lectiu*

- La composició del nucli familiar

Els diferents tipus de nucli familiar que hem trobat a nivell global són també presents en totes i cada una de les comarques. Malgrat això, sí que s'observen alguns aspectes que són més rellevants en unes que en altres.

A la comarca d'Osona:

Cal destacar els nuclis familiars formats per:

- "parella i fills" que representen el 57'1% del total de la comarca (5 punts per sobre de l'índex global de la Diòcesi)
- el nucli format pels "Avis, parella i fills" que representen el 7'6% del total (2 punts per sobre l'índex global)
- el nucli tipificat com a "convivència sense parentiu" amb 1'7% (1 punt més que l'índex trobat a nivell de la Diòcesi).

A la comarca del Bages:

- els nuclis familiars "Monoparentals" amb 17'1% (4 punts per sobre el global de la Diòcesi)
- els nuclis familiars formats per "Avis i nets" amb un índex del 2'27 (quasi dos punts més que l'índex global)
- les persones soles també és un nucli significatiu a la comarca del Bages amb un índex del 14'7%.

La comarca de l'Anoia:

- ve significada per les famílies "Monoparentals" amb un 15% del total de la comarca (dos punt per sobre del global de la Diòcesi)

- les famílies compostes per "parella sola" amb 16'2% (4 punts per sobre l'índex global del Bisbat).

- Origen dels caps de família

El llocs d'origen dels caps de família presenta el mateix ventall que hem trobat a l'anàlisi global. La comarca de l'Anoia queda molt desmarcada ja que els índexs dels "no consta" és molt alt tant en relació a l'origen del pare com al de la mare.

Tenint en compte aquesta circumstància, cal fer esment de la presència notable del cap de família marroquí de la comarca del Bages: el 26'1% dels pares i el 25% de les mares. Aquests índexs es situen a 10 i 12 punts respectivament de l'índex que es varen detectar a nivell del Bisbat.

A la comarca d'Osona, aquesta dada també és significativa, però amb menys pes que la comarca del Bages. El que sí té un pes més fort són els caps de família originaris d'Andalusia.

S'apunten clarament uns punts que, des de l'òptica social, presenten unes característiques pròpies de unes situacions noves que van prenent cos: famílies monoparentals, immigració estrangera...

- La situació laboral

Cal tenir molt present que totes les anàlisi que portem a terme, es refereixen a un col·lectiu molt concret, **algunes de les famílies que durant l'any 1992 varen passar per les Càritas de la Diòcesi.** Val la pena remarcar això perquè quan parlem de comarques hi ha el perill que es pensi que estem parlant i analitzant tota la població i no hi ha dubte que pot presentar un perfil molt diferent.

Si tenim en compte la situació laboral de les persones d'aquest col·lectiu amb edat laboral i de les que ens consten les dades, el panorama és el següent:

De les persones que treballen amb contracte, sigui definitiu o temporal, la comarca d'Osona és la que presenta, dins la precarietat de la situació, un índex més elevat. En segon lloc hi trobem la comarca del Bages i en tercer lloc la comarca d'Anoia.

En el grup dels que treballen a l'economia submergida, on hi ha l'embalum més fort de persones és a la comarca del Bages, molt per damunt d'Osona i de l'Anoia.

L'atur amb subsidi, que de totes les situacions laborals és la que té el pes específic menys significatiu, la comarca on hi trobem les persones més afavorides per aquesta situació és la del Bages, seguida de l'Anoia i en tercer lloc Osona.

Malgrat les petites diferències que es poden apreciar en cada una de les comarques, en cap d'elles hi trobem una situació francament positiva en relació a la situació laboral dels usuaris de Càritas durant l'any 1992. Totes les famílies, un total de 287, es mouen amb uns nivells de poder adquisitiu francament molt precaris.

4.2. L'habitatge

Aquesta és la qüestió central de l'estudi. En el capítol anterior hem analitzat les principals situacions problemàtiques detectades. No podem descontextualitzar aquests problemes del col·lectiu concret que les pateix.

En aquest capítol intentarem veure fins a quin punt s'observen variacions segons es tracti d'una o altra zona geogràfica del Bisbat.

- Règim de tinença de l'habitatge

En primer lloc veurem quina és la situació del règim de tinença de l'habitatge en cada una de les zones tenint en compte la propietat i el lloguer.

Posteriorment compararem els diferents tipus de propietat i de lloguer.

COMARCA	PROPIETAT	LLOGUER
Osona.....	12'6% (18'5%).....	87'4% (81'5%)
Bages.....	26'1% "	73'9% "
Anoia.....	18'7% "	81'3% "

(El percentatge que hi ha entre parèntesi correspon al que hem trobat a nivell global de Bisbat).

La gran majoria de famílies viuen en habitatges de lloguer, però aquest tipus de tinença de l'habitatge és molt present en les famílies que viuen a la comarca d'Osona, i lleugerament inferior a la comarca del Bages. Lògicament, el règim de propietat és molt més fort a la comarca del Bages i més baix a Osona. Les famílies de la comarca de l'Anoia es mantenen en la tònica que hem observat a nivell global del Bisbat.

Si ens fixem en les diferents modalitats dels règims de tinença de l'habitatge, segons la ubicació geogràfica d'aquestes famílies, el quadre és el següent:

-Comarca d'Osona:

- Propietat pagada.....6'7% (Bisbat 9'8%)
- Propietat pagant.....5'9% (" 8'7%)
- Lloguer amb contracte..73'1% (" 67'2%)
- Lloguer sense contr...14'3% (" 14'3%)

-Comarca del Bages:

- Propietat pagada.....11'4%
- Propietat pagant.....14'8%
- Lloguer amb contracte..68'2%
- Lloguer sense contrac.. 5'7%

-Comarca de l'Anoia:

- Propietat pagada.....12'5%
- Propietat pagant..... 6'2%
- Lloguer amb contracte..57'5%
- Lloguer sense contr....23'7%

El règim de tinença predominant en les famílies de la comarca d'Osona, és el de lloguer amb contracte. El règim de tinença en propietat, tant pagada com pagant, està molt per sota del global de les famílies ateses per Càritas. Cal parar atenció en l'índex de famílies que estan de lloguer sense contracte.

A la comarca del Bages la tònica és totalment a la inversa. Malgrat que el règim de lloguer amb contracte sigui el majoritari, els índexs del règim d'habitatge en propietat pagada i sobretot pagant estan molt per damunt dels globals de tot el col·lectiu.

A la comarca de l'Anoia ens trobem amb l'índex més elevat de famílies que viuen en un habitatge de lloguer sense contracte. Aquesta situació afecta a quasi una quarta part de les famílies ateses per Càritas de la comarca.

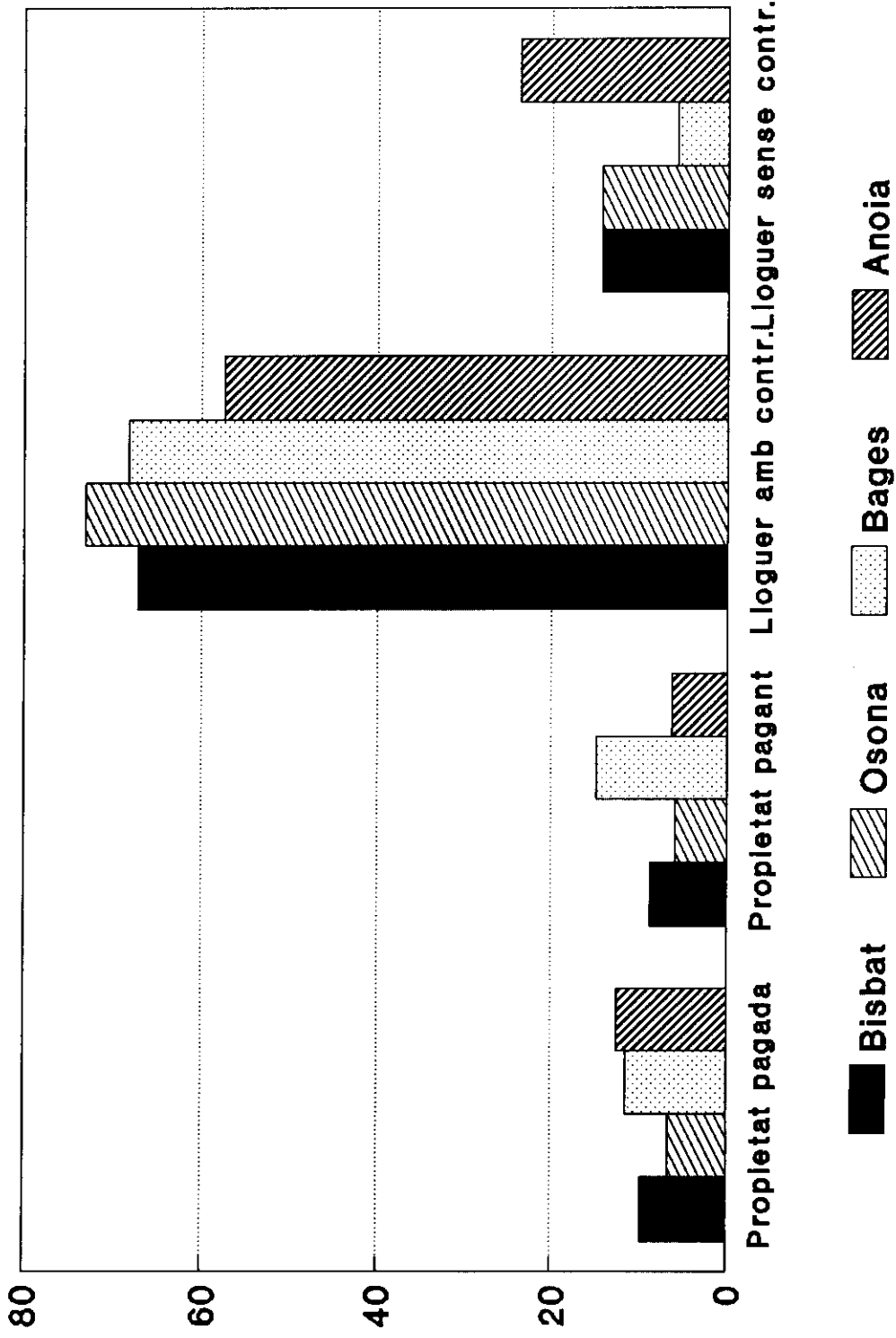
Davant de tot aquest panorama, podríem posar damunt la taula moltes qüestions que, malgrat no tenir dades que ens ajudin a concretar-les, podem insinuar-les com a possibles realitats viscudes per algunes de les famílies.

- En que es concreta, en la vida quotidiana, aquesta precarietat d'un lloguer sense contracte? Quines conseqüències comporta viure en aquestes situacions?

- Amb les situacions laborals tan precàries, analitzades anteriorment, com s'afronta un lloguer mensual o els terminis mensuals per anar pagant l'habitatge en propietat?

- La resta de despeses (aigua, llum... etc.), el mínim adecentament de la casa, com es fa possible?

Règim de tinença de l'habitatge

El règim de tinença de l'habitatge té una relació notable amb els anys que fa que hi viuen. En els llocs on el règim de propietat és més significatiu, són també els llocs on hi trobem les famílies amb més anys de residència. A la recíproca, quan més notori és el règim de lloguer, menys temps de residència en l'actual domicili.

Una de les qüestions que caldria aprofundir i esbrinar més acuradament són les famílies que viuen en règim de lloguer sense contracte, presents sobretot entre els que han recorregut a l'ajuda de Càritas a la comarca de l'Anoia.

- Estat físic de l'habitatge

On trobem les famílies que viuen en habitatges més deteriorats físicament és a la comarca del Bages amb més d'un 56% de famílies que viuen en habitatges molt deficientes o inhabitables, i a la comarca de l'Anoia amb un 50% de les famílies afectades per la mateixa situació. A la comarca d'Osona, són un 33%, les famílies que viuen en aquestes circumstàncies.

El barraquisme és significatiu a la comarca de l'Anoia on el 5% de les famílies ateses resideixen en barraques.

Si a nivell de tot el col·lectiu, els habitatges més o menys deteriorats (deficients, inhabitables o barraquisme) afectaven a un 44% de les famílies, a la comarca del Bages aquesta situació afecta a un 58% de les famílies ateses, i a la comarca de l'Anoia a un 55%. La comarca d'Osona és la que presenta una situació més normalitzada.

Viure en aquestes circumstàncies normalment no és fa per pròpia voluntat, sinó perquè no hi ha més remei. És evident que tothom té el dret a un habitatge digne però aquest dret, en el context actual, només és patrimoni dels que poden exercir-lo.

- El cost de l'habitatge

En línies generals s'observa una relació directa entre l'estat físic de l'habitatge i el seu cost.

Les famílies ubicades a la comarca d'Osona, que és el lloc on hi hem localitzat la proporció d'habitatges amb més bon estat, és també la zona on hi trobem el percentatge més alt d'habitatges amb un cost superior a les 15.000 ptes. mensuals. En aquest nivell s'hi situen el 33% de les famílies.

A la comarca del Bages, on hi hem trobat el percentatge més alt de famílies que viuen en habitatges en mal estat, és també on hi trobem els percentatge més alt de famílies que mensualment paguen menys de 15.000 ptes. pel cost de l'habitatge.

A la comarca de l'Anoia, és molt difícil assenyalar quines són les tendències, ja que ens trobem amb un alt percentatge de famílies, exactament el 32'5%, de les que no ens consta aquesta dada.

És important remarcar que, de les 87 famílies que viuen en habitatges notòriament deficients, un 16'8% paguen de 15 a 25.000 ptes. mensuals, i un 2'3% en paguen més de 25.000 ptes.

De les que viuen en habitatges qualificats com inhabitables, el 16'3% de famílies paguen entre 10 i 15.000 ptes. mensuals, i un 4'6% paguen de 15 a 20.000 ptes. mensuals.

Malgrat que són contades les famílies que viuen en barraques (8 famílies en total) no podem amagar que un 25% d'aquestes famílies (2 famílies) paguen entre 5 i 25.000 ptes. mensuals.

Un aspecte que també cal considerar són les famílies que viuen en habitatges de lloguer "sense contracte". Com és de suposar la majoria són inferiors a les 5.000 ptes. També ens trobem, però, amb 5 famílies que paguen entre 5 i 10.000 ptes. de lloguer sense contracte, 4 que en paguen entre 10 i 15.000 ptes., 1 que en paga entre 15 i 20.000 ptes. i 1 que en paga més de 25.000 ptes.

Un altre aspecte a considerar -tot i que ens manquen dades per analitzar-lo amb més objectivitat- és la qüestió de l'amuntegament. El que sí s'intueix clarament és que famílies amb més de 4 membres viuen en habitatges de dimensions molt reduïdes i en les condicions econòmiques abans analitzades.

Podem pensar que es tracta realment de situacions puntuals i concretes, però cal també que tinguem present que, donat el nombre reduït de casos que estem analitzant, se'ns poden escapar molts altres casos semblants. El fet que siguin pocs no és raó perquè deixin de formar part d'una realitat que la societat intenta amagar i les Administracions Públiques oblidar.

Una política social de l'habitatge hauria de tenir present també situacions com les que hem analitzat i pensar que "viure dignament" és un dret fonamental de la persona.

V. REFLEXIONS A NIVELL DE CONCLUSIONS

En aquest darrer apartat podríem fer un resum o síntesi de tot el que en els capítols precedents hem analitzat i elaborat. Creiem que no és necessari, ja que en cada un dels diferents apartats hem anat puntualitzant de manera concreta i precisa quins eren els aspectes més rellevants tant en relació a la problemàtica i al col·lectiu que patia aquesta problemàtica, com els llocs on aquestes situacions tenien un relleu més accentuat.

Tal com diu l'encapçalament, el que es pretén és apuntar algunes qüestions que ajudin a la reflexió però que, a la vegada, són fruit també d'una reflexió per part de les professionals de Caritas, que són les persones que diàriament trepitjen el terreny i viuen molt de prop totes aquestes situacions.

- 1. Cal diferenciar dues vertents molt clares del problema de l'habitatge. Per una part, els que fan referència al fet de "tenir un habitatge" i, per altra part, que aquest habitatge sigui mínimament digne i que disposi dels serveis i les infraestructures mínimes.

Caritas com a institució no té capacitat "per a assumir" la problemàtica d'habitatge que pateixen la majoria dels seus usuaris.

- 2. Cada vegada són més notoris els casos de les famílies que es troben amb desnonaments ja que, per la situació d'atur que pateixen, no tenen possibilitats de pagar els lloguers o les mensualitats corresponents a la compra de la casa. Des de Càritas intentem trobar els recursos que puguin apaivagar el cop, però el problema no són les mensualitats que deu sinó les que d'ara en endavant no podrà pagar.

Alguns desnonaments es comparteixen amb l'Administració (Direcció General de Serveis Comunitaris). Però, més d'una vegada, es dona el fet que les sol·licituds d'ajuda són denegades. Això depèn de l'informe social o d'algun altre requisit que no s'ha tingut prou present. S'hauria de pensar si en aquests casos és més important "els requisits" o la situació real de la família que pateix el problema.

- 3. Augmenta la preocupació del pagament mensual del lloguer en la població que podríem dir "normalitzada". És una preocupació que passa per damunt de les altres. No volen trobar-se vivint en el carrer. Aquestes famílies "normals" també recorren a Càritas per a solucionar el problema.

En alguns casos, la imatge social és tan forta que abans de prescindir del cotxe es prefereix no pagar el lloguer. La influència de la societat de consum arriba a uns extrems insospitats.

- 4. Tota la normativa que regula els preus dels lloguers no té en compte els ingressos de les famílies sinó que es fonamenta sobre el preu del mòdul edificat. Aquest aspecte és una de les situacions que s'hauria de tenir en compte però que difícilment s'arribarà a contemplar ja que la llei del mercat té la seva pròpia dinàmica. Tota una altra qüestió són els habitatges socials o de protecció oficial però, actualment, no són aquests els tipus d'habitatge que estan en el mercat.
- 5. Moltes de les famílies que passen per Càritas, no tenen ingressos fixos. Moltes viuen dels ingressos que els proporciona el treball a l'economia submergida. Aquesta circumstància els condiona, la majoria de vegades, l'opció a un vivenda "normal" amb uns mínims d'habitabilitat.

No es gens estrany que moltes d'aquestes famílies s'acullin a pisos de lloguer sense contracte. Normalment es tracta de pisos que no reuneixen les condicions mínimes.

Es dona el cas de pisos que no tenen, ni poden tenir la cèdula d'habitabilitat, pisos ruïnosaos... Els propietaris, però, el lloguen, tot esperant fer el gran negoci el dia que l'edifici es pugui vendre.

- 6. Tot plegat dona peu a que es multipliquin "els col·lectius de rellogas". Es dona més d'un on en una habitació hi viuen tres o quatre persones i cada una d'elles ha de pagar mensualment de 4 a 5.000 ptes.

En algunes poblacions i ciutats de la Diòcesi de Vic es dona el cas de més d'una família que s'han posat a viure en locals comercials abandonats, amb una manca total de salubritat i higiene. En més d'una ocasió es tracta de famílies "normals" que han patit el desnonament i no han tingut cap més recurs que aquest.

Una situació que cada dia és més notòria és la que fa referència a famílies "monoparentals" de nivell mig que, a causa de la separació, han anat molt avall econòmicament i es veuen obligades a viure de rellogats... en pisos ruïnosaos... etc.

- 7. En molts casos, un mínim arranjament dels habitatges pot ser, i és, molt útil, per uns col·lectius molt concrets que viuen en situacions totalment deteriorades, malgrat que pugui semblar actuacions insignificants: posar un calentador, un lavabo, un plat de dutxa, treure la porqueria....

Càritas en més d'una ocasió ha treballat i treballa en aquesta línia, però els seus recursos econòmics són limitats i les Administracions, en la majoria de casos, se'n desenten. Les

fundacions privades són les que han demostrat un interès més positiu i han ajudat a resoldre molts d'aquests problemes puntuals que milloren la qualitat de vida d'una família.

El projecte de Càritas Interparroquial de Vic, del que en fem esment en l'estudi, pot servir com a punt de referència i ajudar a la sensibilització de les àrees de Benestar Social d'altres Ajuntaments per a emprendre accions similars.

- 8. Tota aquesta problemàtica de l'habitatge, plantejada al nivell que ens ha ocupat en el present estudi, hauria d'ésser una crida a la "cultura de la solidaritat". Una cultura que mai es promocionarà des de la perspectiva de l'habitatge com a producte de mercat, que més aviat promou la cultura de la insolidaritat.

En la promoció d'aquesta cultura de la solidaritat i en aquesta qüestió concreta de l'habitatge, hi hauria de jugar les Administracions Públiques, els moviments veïnals, els propietaris... i, no cal dir, la Institució Eclesial i les entitats amb ella vinculades.

ANEX.

Som a finals del 1994. L'estudi es va realitzar durant l'any 1993. Durant aquest breu període de temps, hom te la sensació que la qüestió de l'habitatge ha deixat d'ésser un problema. Es una temàtica que no ocupa grans espais en els mitjans de comunicació.

L'únic fet referent a l'habitatge, que durant aquest temps ha sortit a primera plana, ha estat la fallida de la Cooperativa d'Habitatges de la U.G.T. Però ja no se'n parla, malgrat que suposo que hi ha moltes persones que n'estan pagant les conseqüències.

Les problemàtiques socials, siguin del caire que siguin, tenen els seus moments de "novetat", i és en aquests moments que tenen un ressò important en els mitjans de comunicació. Quan "la novetat" ha desaparegut, quan ja ens hem acostumat a la presència normal d'aquest problemes en la vida quotidiana, malgrat que moltes persones els pateixen, ja no són novetat ni ocupen grans espais en els mitjans de comunicació. Això no vol dir en absolut que els problemes ja s'hagin solucionat.

Això és una mica el que pot passar amb aquest estudi, que vol ser, a partir del treball concret i quotidià que porten a terme els professionals de Càritas del Bisbat de Vic, una aproximació a una problemàtica, la de l'habitatge, que dificulta a moltes persones viure amb un mínim de dignitat i normalitat.

Darrerament, totes les informacions i notícies que ens parlen de la qüestió de l'habitatge, fan referència a que "els preus s'han estabilitzat i, fins i tot, que en alguns indrets de Catalunya han baixat". Però aquesta és una notícia que ens la donen totalment deslligada de quina és la situació econòmica i el poder adquisitiu de moltes famílies i persones (els joves) que necessiten un habitatge, que no poden pagar el lloguer... etc.

Es a partir d'aquí que tot el que aquest estudi posa damunt la taula encara és vigent, i el problema el podem trobar molt a prop nostre.

Molt senzillament i breument, creiem que és important veure com, des de Càritas, s'intenta treballar per pal·liar aquesta problemàtica que pateixen persones concretes. No es tracta de promocions d'habitatges socials ni de grans obres. Càritas es prou conscient de quines són les possibilitats, i que una de les seves tasques és interpel·lar i comprometre l'Administració de cara a les diferents problemàtiques que un sector de la nostra societat, generalment el més oblidat i ignorat, pateix.

Referent a la problemàtica de l'habitatge, presentem dos projectes que s'estan portant a terme. Un de la Càritas inter-parroquial de Vic i un altre de la Càritas inter-parroquial de Manresa.

1. EL PROJECTE D'ARRANJAMENTS D'HABITATGES, EN EL MOMENT ACTUAL, A VIC.

Voldríem començar aquest breu anex amb la correcció d'una dada que es cita en l'estudi. A la pàgina 23 diu:

"Cada una de les entitats que participen en el programa hi farà la seva aportació específica. L'Ajuntament de Vic hi aportarà la mà d'obra a través dels alumnes de l'Escola taller o accedint a algun programa de l'INEM. Càritas, per la seva banda, es farà càrrec dels materials que requereixi cada obra".

Si bé aquest era el plantejament que en l'inici es volia du a terme, en la realitat no fou així. Les obres han anat a càrrec d'empreses de professionals de la construcció, coordinats per un voluntari - ex-constructor - de Càritas Interparroquial de Vic.

Tot aquest programa d'arranjaments d'habitatges de Càritas Interparroquial de Vic en col.laboració amb l'Àrea de Benestar Social de l'Ajuntament de Vic, es va iniciar el febrer de 1993. Compta amb l'assessorament del Col·legi d'Advocats de Vic i de la Delegació a Osona, del Col·legi d'Arquitectes, mitjançant un representant.

Aquest projecte consisteix en fer petits condicionaments per tal de dignificar les vivendes dels seus usuaris i que disposin dels serveis de les infra-estructures mínimes per a viure-hi.

Va adreçat a les famílies residents a Vic i que per la seva situació social-econòmica no puguin aconseguir aquestes millores pels seus propis mitjans.

Com es duu a terme:

- Els casos són detectats des dels Serveis Socials de Càritas Interparroquial de Vic i de l'Ajuntament.

- Es l'Assistent Social qui, davant d'un cas de necessitat, informa del Projecte i fa una visita al domicili de l'usuari.

- A partir d'aquí s'elabora un informe per la Comissió Mixta de l'Habitatge formada per:

- 2 membres de l'Ajuntament; Regidora de Benestar Coordinadora de Serveis de Benestar Social

- 2 membres de Càritas: Director de Càritas Interparroquial Voluntari Tècnic Coordinador d'obres.

- El tècnic voluntari pressuposa els arranjaments a fer i és la darrera dada requerida per l'aprovació definitiva del cas.

- Aquest tècnic també s'encarrega de la coordinació de totes les obres, així com dels contactes amb les diferents empreses que fan arranjaments (fusters, paletes, llauners...)

Algunes dades de l'any 1993.

- Nombre de casos atesos: 32

- Nombre de beneficiaris: 121

- Nombre de casos per Sectors:

Nord-Est	2
Nord-Oest.....	1
Centre.....	18
Sud-est.....	4
Sud-Oest.....	7

- Arranjaments realitzats:

- reparacions i instal.lacions elèctriques
- instal.lació comptadors llum i aigua
- instal.lació vidres
- arranjament banys
- arranjament cuines
- reparacions de fusteria d'obra
- problemes d'humitats i goteres
- tapar forats i arranjaments d'esquerdes
- pintura.

2. CARITAS INTERPARROQUIAL DE MANRESA

De fa temps som conscients, tots els ciutadans de Manresa, de la lenta però continua degradació física i humana del Barri Antic de la nostra ciutat. Tot i que és un fenomen comú de la majoria de les ciutats grans, no per això ens pot deixar indiferents.

Càritas Interparroquial de Manresa partint de l'estudi "El problema de l'habitatge", que s'ha fet a nivell de Càritas Diocesana de Vic, va tenir la idea de proposar una enquesta que es centrés en el Barri Antic de la nostra ciutat, per a poder tenir un coneixement més real de les necessitats, i així plantejar-se quina resposta s'hi pot donar, tant des de Càritas com des de les Administracions Públiques.

Es per això que Càritas de Manresa, juntament amb les entitats parroquials que configuren el Barri Antic, decideixen tirar endavant l'estudi, pel qual es demana l'assessorament a la Fundació Jaume Bofill, institució que ha dut a terme l'anterior estudi a nivell diocesà.

Per a fer possible aquesta tasca s'ha acudit a les entitats i associacions de la ciutat demanant la col.laboració dels voluntaris que ajudessin a passar les enquestes. També, més endavant, s'haurà de comptar amb l'ajuda dels mitjans de comunicació, que sempre han estat ben disposats a col.laborar amb Càritas.

La resposta ha estat positiva i a les reunions prèvies hi han assistit representants de moltes entitats i associacions, això sense comptar les persones que s'han afegit a la Comissió Organitzadora.

La feina està engegada i queda, per a més endavant, el curset de formació del voluntariat que passarà l'enquesta, i posar-la ja en pràctica.

A més dels resultats que es puguin obtenir cal valorar molt la participació ciutadana que això està comportant, resultat d'una generositat i convivència per a la millora social.